

KÖZGAZDÁSZ FÓRUM

Romániai Magyar Közgazdász Társaság
Asociația Economiştilor Maghiari din România
Gesellschaft Ungarischer Ökonomen aus Rumänien
Hungarian Economist's Society of Romania

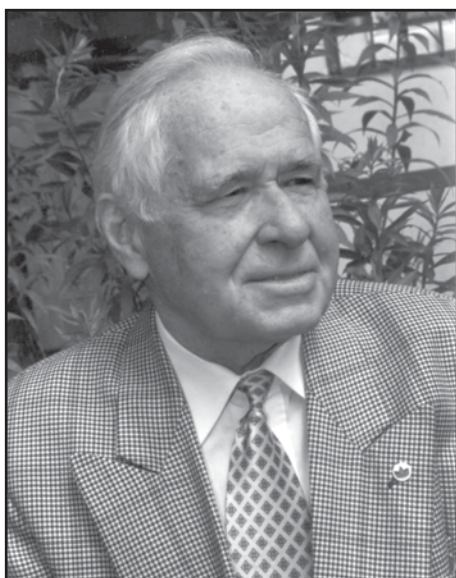
Tartalomjegyzék

Búcsú dr. Kerekes Jenőtől, a Romániai Magyar Közgazdász Társaság volt tiszteletbeli elnökétől	I–VI
VINCZE MÁRIA Mit jelent majd Romániának az Európai Unió Közös Agrárpolitikája?	3
DÓCZI ILDIKÓ A román közúti árufuvarozók marketingstratégiája az európai uniós csatlakozás tükrében	10
TURZAI ENIKŐ Részvénytársaságok költségvetési terve	23
PAJZOS CSABA Migráció Európában	32
PÉTER GYÖRGY – PÉTER ANDRÁS Felsőfokú közgazdászképzés a bolognai folyamat elvárásaiban a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen	39
PÁSZTOR CSABA Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban XXXVI. rész	45
A lap tartalmának román és angol nyelvű kivonata és tartalomjegyzéke	48

Búcsúunk dr. Kerekes Jenő jogásztól, közgazdásztól, egyetemi tanárunktól (1919–2006)

FARKASNÉ IMREH MÁRIA

Bár már egy ideje mondogattuk egymásnak a szomorú hírt, hogy professzorunk gyengélkedik, mégsem hittük el, hogy a közgazdász társadalom „nagy örege” rövidesen elhagy bennünket. Az utóbbi időben egyre nagyobb csodálattal számolgattuk betöltött éveit, s szinte hihetetlenül hangzott, hogy már 86 évet tud maga mögött.

Meleg baráti mondataival, családszeretettel, önzetlen lelkesedésével, ritka szorgalmával, kitartásával, kezdeményező- és szervezőkészségével, sokoldalúságával, mindenre nyitott gondolkodásával bennünket s szűkebb és tágabb környezetét mindig tevékenységre, munkálkodásra serkentett. Professzorunk a néha lankadó, kiábrándult vagy panaszkodó

tanítványait, ismerőseit ritka egyéni példamutatással szembesítette. Nekem is gyakran emlegette, hogy soha sem tudott nemet mondani, ha valamilyen, közösségünket szolgáló feladattal bízták meg, pedig gyakran küszködött az idő véges voltával.

1919. július 13-án született Kolozsváron, a Református Kollégiumban érettségizett. 1942-ben a Ferencz József Tudományegyetem jogi- és államtudományi karán szerzett egyetemi diplomát és jogtudományi doktori címet. Rómában az 1942/43-as tanévben posztgraduális képzésen vett részt. Változatos szakmai életúttal rendelkezett. Volt törvényszéki jegyző Kolozsváron, járásbíró Topánfalván, a Magyar Népi Szövetség jogi irodájának vezetője Bukarestben, majd 1949-től a Bolyai és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem tanára, tanszékvezetője.

Hallgatóként engem is elragadott előadásainak tiszta szerkezete, kivételesen komoly felkészültsége, abban az időben, amikor a 60-as években román nyelven újraindult a kolozsvári közgazdász képzés. Mi, akik sokszor másságunkkal küzdő diákként hozzá fordul-

tunk, tőle mindig számíthattunk egy emberi szóra. Akkoriban nem jutottunk hozzá anyanyelvű szakirodalomhoz sem, s Ő, jó néhány kiváló társával együtt, mindig szívesen segített nehézségeink megoldásában. Azt is tudtuk, hogy keményen megdolgoztatja a nála államvizsgázókat. Ennek a szigornak voltam én is az egyik „áldozata” és hosszú távon nagy hasznélvezője. Életelemévé vált a nevelés, a tanítás s a fáradhatatlan pedagógus, a magát sohasem kímélő ember addig volt előadó, ameddig szolgált, ameddig szükség volt rá: konzulens tanárként működött a nyugdíjba vonulása után a Sulyok István Protestáns Főiskolán, a Dimitrie Cantemir Keresztény Tudományegyetem idegenforgalmi és kereskedelmi szakán, a Gábor Dénes Műszaki Informatikai Főiskola kihelyezett tanulmányi központjában.

Megjelent egyetemi tankönyvei is széles látókörrel tanúskodnak, foglalkozott a munkajoggal, az iparvállalatok szervezésével, munkagazdaságtannal és ergonómiával. Közel száz szakcikk szerzője, kül- és belföldi tudományos ülésszakok előadója és szervezője.

Az 1989-es események nagy kihívás elé állították a közgazdász társadalmat, el kellett sajátítanunk a piacgazdaság elméletét és gyakorlatát. Ehhez intézmény kellett, útmutatás, szakirodalom. Professzorunk azonnal elfogadta felkérésünket, és a Romániai Magyar Közgazdász Társaság alapító elnökeként kiváló közösségformáló képességéről tett tanúbizonyosságot. 1990-ben ott voltam és láttam, amint professzorunk mozgósította volt diákjait egész Erdély területéről, a gazdasági élet legkülönbözőbb ágazataiból, s bízta a szakma minél magasabb színvonalú anyanyelvű művelésére. Az RMKT az ő támogatásával és biztatásával alakította meg a fiatalok szakosztályát, nívós közgazdász szakkönyvtárát s a *Közgazdász Fórum* szakmai közlönyt. Az erdélyi magyar közgazdasági kutatás beindításában is döntő szerepe volt. Közben észrevétlenül barátokká váltunk, s a tanárunknak kijáró tisztelet mellett egyre mélyebb emberi szálak fűztek hozzá. Ritka jó kapcsolatteremtő képességét is az erdélyi magyar közgazdász társadalom érdekében gyümölcsöztette.

A társadalmi és politikai élet számtalan más területén is tevékenykedett. A Magyar Tudományos Akadémia Köztudományi Tagja, a Romániai Magyar Közgazdász Társaság előbb tíz évig elnöke, majd örökös tiszteletbeli elnöke, alapító és elnökségi tagja volt az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek, az Illyés Közalapítvány tudományos-gazdasági szaktestületének, tevékenykedett a kolozsvári Apáczai Csere János Baráti Társaság alelnökeként, aktívan képviselte a közgazdász társadalmat az RMDSZ-ben, és örök cserkész maradt szívében, lelkében.

Sajnos talán kissé későn, élete utolsó szakaszában értékelték tetteit. Dr. Kerekes Jenőt olyan rangos elismerésekkel tüntették ki, mint a KÖZGÁZ-díj I. fokozata (Bp., 1993) és a Magyar Közgazdasági Társaság Széchenyi István díja, a Szegedi Tudományegyetem aranydiplomával (1993), majd gyémánt oklevéllel tisztelte meg (2002), a Gábor Dénes Főiskola Emléklapot adott át neki az intézmény 2003-as jubileuma alkalmából, az Erdélyi

Múzeum-Egyesület pedig a Hidvégi Gróf Mikó Imre emléklappal fejezte ki tevékenységének elismerését 2005 novemberében.

A távozó dr. Kerekes Jenő pótolhatatlan úrt hagyott lelkünkben, de tovább él emlékeinkben, tanulhattunk példás életéből.

2006. május 24-én elhunyt a TANÁROM.

Kolozsvár, 2006. május 26.

(Megjelent a Szabadság 2006. május 27-i számában)

Tisztelt Gyászoló Család és Gyászoló Gyülekezet!

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület nevében Búcsúzom dr. Kerekes Jenőtől, Egyesületünk alapító és elnökségi tagjától, és egyben tolmácsolom a Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága részvétét a gyászoló családnak.

Egyre gyorsuló ütemben hagynak el bennünket s költöznek az Örökkévalóságba a legidősebb erdélyi magyar értelmiségi nemzedék tagjai. Azok, akik végigélték a XX század nagy politikai-társadalmi változásait, megrázkódtatásait. Akiknek a többször sorscapással felérő változások közepette kellett szolgálatot vállalni s helyt állni a kisebbségi sorsba jutott magyarságért.

Ezek közé tartozott a most eltávozott, kiemelkedő értelmiségi pályát bejáró Kerekes Jenő jogász-közgazdász professzor. A gyakran változó helyzet kijelölte, meghatározta az egyéni életutakat. Kerekes Jenőt is, akit sokfelé szólított az élet, de aki végül is a számára legmegfelelőbb munkát és hivatást az egyetemi oktatásban találta meg. Közmegelegedésre. Ezt a munkát igyekezett összekapcsolni a tudományos kutatással, s hogy nem sikertelenül, azt számos tudományos közleménye, egyetemi tankönyve mellett szerkesztői munkássága is bizonyítja.

Mindnyájan tudjuk és érezzük, hogy 1989 óta életünk rendkívüli módon felgyorsult, bizonyosan azért is, mert úgy gondoltuk, hogy a négy évtizedes diktatúra tabutémáit is rövid idő alatt el kell végeznünk. Ebből a munkából nem kis részt vállaltak és vállálnak az újjászervezett régi magyar intézmények. Köztük az Erdélyi Múzeum-Egyesület, amely négy évtizedes kényszerszünet után 1990-ben újrakezdte működését. Elkerülhetetlen volt, hogy egy olyan nagy tapasztalatú s magyar közösségi célokat felkaroló egyetemi tanár, mint Kerekes Jenő részt ne vállaljon ennek a nagy múltú egyesületnek az újjáélesztésében és munkájában. S valóban, Jenő bátyánk évek óta elnökségünk cselekvő tagja volt. Hűsége és

érdemei elismeréseként az EME elnöksége az elsők közt nyújtotta át neki a gróf Mikó Imre diplomát és emlékérmét. Egyesületünk elnökségében munkatársam volt, s bizony sokszor kellett egy-egy nehéz kérdésben hosszasan tanácskoznunk, és elmondhatom, hogy az Ő jelenléte, a körülményeket mindig higgadtan mérlegelő javaslatai nem egyszer segítettek megtalálni a nehézségből kivezető utat. Kerekes Jenő a közéleti munkát éppen olyan komolyan vette, mint az egyetemi tanári teendőit. Ezt láttuk a Magyar Közgazdász Társaságban és az EMÉ-ben is. Nem mindenkiről mondható el az, amit a tőlünk most eltávoztottról nyugodt lelkiismerettel kijelenthetek: szolgálatkész személyiség volt, ahol szükség volt rá és megszólították, sietett odamenni. Magam mintegy másfél évtizede ismertem közelebbről Jenő bátyámat és élvezhettem szívélyes barátságát. Ezekben a vajúdo, nehéz években bőven lett volna és volt okunk az elégedetlenségre, az elkeseredésre, aggodásra jelenünk és jövőnk miatt, és be kell vallanunk, sokan vannak, akik beérik panaszzkodással, de Jenő bátyánk nagyon távol állt tőlük. Ő a cselekvés útját választotta, idejét és erejét a napi teendők végzésére, a halaszthatatlan feladatok teljesítésére összpontosította.

Kiemelkedően hosszú s hasznos élet volt az övé, amiért most koporsójánál szívből köszönetet mondunk.

Isten veled Jenő bátyám, pihenésed legyen csendes, emléked pedig háborítatlan.

(Elhangzott Kerekes Jenő ravatalánál Egyed Ákos, az Erdélyi Múzeum-Egyesület elnöke részéről)

**Tisztelt gyászoló család, rokonok, barátok, régi kollégák,
tanítványok, ismerősök!**

Mindnyájan tudjuk, hogy az élet szerves része a halál, és az mindnyájunk életében biztosan be is következik. Azt is tudtam, hogy Jenő bácsi már meghaladta a 86. évét, mégis megdöbentett a halálának a híre, és mélyen elkeserít az a tudat, hogy Ő már nincs közöttünk, nem fordulhatok hozzá többé tanácsért, biztató jó szóért.

Több mint 40 év telt el azóta, hogy először találkoztam Dr. Kerekes Jenővel: voltam tanítványa, majd hosszú éveken át tanszéki munkatársa; nyugdíjba vonulása után együtt dolgoztunk a Romániai Magyar Közgazdász Társaságban és az Erdélyi Múzeum-Egyesületben.

Amit leginkább becsültem, csodáltam Jenő bácsinál, az a felelősségtudata volt, és az a törhetetlen hite, hogy becsületes, kitartó munkával megváltoztatható ez a világ. Ezt vallotta a legsötétebb 80-as években is, amikor mi, a tanszéken dolgozó fiatalabbak, teljesen ki-

látástalannak éreztük a helyzetünket. Soha sem hallottam panaszkodni, mindig a kiutat, a megoldást kereste, és erre a pozitív hozzáállásra nevelt bennünket is.

Nemcsak fiatal jogászként, de utolsó éveiben is életkorát meghazudtoló lelkesedéssel és energiával vett részt a közösségi munkában, erre biztatott mindnyájunkat, nem csak szóval, de elsősorban személyes példájával.

Jenő bácsi vezető egyéniség volt, de számára sohasem a hatalom, hanem a szolgálat volt a fontos. Az utóbbi másfél évtizedben lelkesen és hozzáértően irányította a Romániai Magyar Közgazdász Társaságot, képviselte a szervezetet itthon és a határokon túl is, megbecsülést, elismerést szerezvén a Társaságnak

2000 őszétől, amikor a Babeş-Bolyai TE Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Karán beindult a magyar nyelvű képzés, Jenő bácsi volt az, akitől tanácsot kérhettünk a magyar tagozattal kapcsolatos kérdésekben. Még nemrég is, április utolsó napjaiban, a nálunk tanító Bokros Lajossal látogattuk meg és beszélgettünk hosszasan a tennivalókról.

Dr. Kerekes Jenő mindvégig az erdélyi magyar szellemi élet meghatározó egyénisége volt és az is marad. Ő elmondhatta Horatiusszal: NON OMNIS MORIAR, mert ő valóban nem fog egészen meghalni, élni fog, nem csak családjá emlékezetében, de mindazokéban, akik ismerték és becsülték, azért, ahogyan élt és dolgozott, ezért pedig köszönettel és hálával tartozunk.

Végezetül szeretném a Babeş-Bolyai TE. Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Kara vezetősége és az ott oktató tanárok és magyar diákok nevében őszinte részvétünket tolmácsolni a gyászoló családnak, amelynek fájdalmában osztozunk.

Nyugodj békében, drága Jenő bácsi.

(Elhangzott Kerekes Jenő ravatalánál Vincze Mária, a Kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Közgazdasági Karának dékánhelyettese részéről.)

**Kedves gyászoló család!
Tisztelt gyászoló gyülekezet!**

Dr. Kerekes Jenő, Jenő bácsi, professzorunk, vezetőnk, barátunk! Hihetetlen, de itt állunk koporsód mellett, hogy végső búcsút vegyünk Tőled. Tőled, akit az Ég olyan erővel áldott meg, hogy hosszú éveken át mindig bámulatos fiatal lendülettel tanítottál, szerveztél, vezettél, fáradhatatlanul cselekedtél nemes nevelői munkádban. Tanítványaid, közgazdászok és jogászok, több mint egy félévszázadon át haszonélvezői lehettek széleskörű szak tudásodnak, gazdag vezetői-szervezői tapasztalataidnak. Tanítványként, munkatársként, barátként mondhatom, hogy a köz és a családod iránti felelősség tudatod páratlan, példa-

értékű, kisugárzásod mindig hatással volt azokra a szerencsésekre, akik közeledben lehetnek az idők során. Sokakkal együtt én is oda tartozom egyetemista koromtól fogva.

Változatos nevelői életutadon, fiatal értékeket ápoló, egyetemi oktatói munkásságod idején az egyetemet végzettek sokasága vihette magával az általad gyűjtött és önzetlenül átnyújtott tudás nektárját.

Sokra értékeli a világ tudományos kutatói tevékenységedet, amellyel bővítetted, gazdagítottad tudásunkat és a szakmát. Könyveidet, szaktanulmányaidat, tanulmánykötetekben, szakfolyóiratokban megjelent írásaidat, számos egyetemi tankönyvedet forgatták a múltban és forgatják és jövőben a tudásvágyó egyetemisták és gazdasági szakemberek. Gazdag közírói tevékenységed számottevő és jelentős a közgazdasági szakmai tudást elsajátítani óhajtok számára.

Tudományszervezői tevékenységed, közéleti tevékenységed felülmúlhatatlan, a közjóban végzett munkában sosem lankadtál. Megállíthatatlan lendülettel, hozzáértéssel vettél részt a Romániai Magyar Közgazdász Társaság termékeny, sikeres munkájában a megalakulásától kezdődően szinte napjainkig, előbb annak elnökeként, majd tiszteletbeli elnökeként. Köszönjük azt az áldozatkészséget, amelyet társaságunk élén tanúsítottál 16 éven át az erdélyi magyar közgazdász társadalom haladásában. Közösségformáló erőd záloga lett egy sikeres szakmai szolidaritásnak. Nem feledjük, és igyekszünk példát venni, ahogy tisztviselésedben bármilyen felelősséget vállalva lelkiismeretességről, pontosságról, igényességről, segítségakarás- és nyújtásról, szakszerűségről tettél mindig bizonyosságot és voltál a náladnál fiatalabbak számára példamutató. Tudjuk és tudják társaságunk fiatal közgazdászai is, hogy mindig szívvel támogattad őket és mellettük voltál. Társaságunk hasznára kiváló szakembereket és barátokat vonzottál körénk nemcsak itthonról, de külföldről egyaránt. Jól sáfárkodtál nemcsak saját, de közös dolgainkban is.

Végtiszteletünket rójuk le és tisztelgünk előtted, az előtt az ember előtt, aki egy egész életúton át nagy munkabíráásával, a közösség iránti áldozatkészségével és elkötelezettségével örökre megnyerted szimpátiánkat és irántad érzett tiszteletünket. Úgy érezzük, hogy sohasem hagytál el bennünket, még most sem, mert ott marad kiváló egyéniséged szelleme örök emlékezetünkben.

Elmúlhatatlan tisztelettel, szívünkben pótolhatatlan ürrel, mélyen őrizzük azt az emléket, amit gazdag életed során ránk hagytál. Minden tisztelőd, tanítványod, munkatársad, barátod és a közgazdász társadalom nevében kívánom: Isten nyugtasson professzorunk! Derűs, nyílt tekinteted, amit mindig magunk előtt fogunk látni, biztassa vigasztalódásra hozzátartozóidat, közeli barátaidat, enyhítse fájdalunkat. Mindenki Jenő bácsija, pihenj békében!

(Elhangzott Kerekes Jenő ravatalánál Somai József, a Romániai Magyar Közgazdász Társaság elnöke részéről.)

Mit jelent majd Romániának az Európai Unió Közös Agrárpolitikája?

VINCZE MÁRIA

Ahhoz, hogy a címben megfogalmazott kérdésre válaszolhassunk, összehasonlítási alapként a Közös Agrárpolitika (KAP) kezdeteiről és az elmúlt időszak reformjairól kell röviden írunk, hogy megérthessük a jelenlegi helyzet sajátosságait.

1955-ben a messinai konferencián az alapító Hatok (Franciaország, RFG, Olaszország, Belgium, Hollandia, Luxemburg) eldöntötték, hogy a mezőgazdaságot is belefoglalják a vámunió közös piaci rendszerbe. Ez azért nem volt magától értetődő, mert az egyes országok mezőgazdasági adottságai jelentősen eltértek egymástól, tehát a szabadkereskedelem és a versenyelv az agrárágazatra nem volt ugyanúgy alkalmazható, mint ahogyan más ágazatok esetében történt.

Az 1957-ben aláírt Római Szerződésben a 33–38-as cikkelyek szabályozták a sajátos mezőgazdasági piacpolitikát, amely a vámunió és az azonos versenyfeltételek kialakításán túlmutató közös agrárpolitikai célokat és intervenciók szabályozást írt elő.

A közös agrárpolitika 1957-ben megfogalmazott céljai a következők voltak: 1. a mezőgazdasági termelékenység növelése agrármodernizáció útján; 2. a mezőgazdasági termelők számára elfogadható jövedelem és életszínvonal megteremtése; 3. az agrárpiacon stabilizálása; 4. az élelmiszer-ellátás biztonsága; 5. a fogyasztói igények méltányos áron történő kielégítése. A nem agrárközgazdász számára is nyilvánvaló, hogy ezek a célok ellentmondásosak, ami abból adódik, hogy egyidejűleg képviselni szándékszik a termelő és a fogyasztó érdekeit, a mezőgazdasági termelés sajátos céljait a többi gazdasági ágazattal összekapcsolva kezelve.

A kezdetekről még csak annyit, hogy a 60-as évek elejére a közös agrárpolitika alapelveit is fokozatosan életbe ültették. Az alapelvek a következők:

1. a mezőgazdasági és élelmiszertermékek egységes piaca, ami általános érvényű piaci szabályozást jelentett, azonos támogatási előírásokkal, a termékek előállításának, minőségi követelményeinek és forgalmazásának azonos szabályaival;

2. a közösségi preferencia elve, ami a Közösségen belül termelt termékek előnyben való részesítését jelentette;

3. a pénzügyi szolidaritás elve, ami a támogatások teherviselésének tagországonkénti egyenlőtlenségét fejezi ki.

Időközben a célok, illetve az elvek alkalmazása is változott, mert az eltelt fél évszázad alatt megváltozott az EU belső helyzete és a világgazdaság állapota, ennek ellenére a közös

agrárpolitika az európai integrációnak még mindig egyik legfontosabb és kétségtelenül legköltségesebb területe.

No de nézzük meg, melyek is voltak az eredeti modell fontosabb sarokpontjai (Kende T. – Szűcs T., 2005):

- közös árrendszer az Európai Gazdasági Közösségen (EGK) belül, ami egységes piaci mechanizmus és beavatkozási rendszer alkalmazását jelentette;
- a belső agráráraknak a világpiaci árak szintje felett tartása, megfelelő importvédelemmel és export szubvenciókkal;
- az agrárjövédelmek fenntartása a magas termékárakon keresztül, azaz a támogatás az értékesített termékmennyiséghez kapcsolódott;
- közös, a KAP kiadásait finanszírozó pénzügyi forrás megteremtése, amelyhez minden tagország hozzájárul.

A közös agrárpolitika elsődlegesen az európai piaci szervezetek kiépítésén, azaz termék-pálya-szabályozásokon keresztül, szupranacionális jogalkotási és döntési folyamatok keretében valósul meg. A mezőgazdaságra vonatkozó döntéseket nagyrészt Brüsszelben hozzák, a nemzeti kormányok hatásköre főleg ezek alkalmazására terjed ki, de ezt nem lehet abszolútizálni.

A közös agrárpolitikának a termékpiacok szabályozása mellett a további területei:

- a struktúrapolitika, ami a struktúrajavító és értékesítést elősegítő intézkedéseket jelenti;
- a horizontális szabályozás, ami az állat- és növényegészségügyi, állatvédelmi, élelmi-szerminőségi, higiéniai előírások közösségi szinten való szabályozását jelenti;
- a vidékfejlesztési politika, amely az Agenda 2000 reformban már kiemelten szerepelt.

Egyelőre nem terjed ki a közösségi szabályozás a földtulajdon, a termőföld-forgalmazás, az adózás, az oktatás és a szaktanácsadás kérdésköreire, amelyek pedig jelentős mértékben befolyásolhatják az agrárágazat helyzetét.

Ahhoz, hogy megérthessük a napjainkban folyó európai uniós agrárpolitikai reform lényegét és azt, hogy jelenleg miben dönthetnek a nemzeti államok a közös agrárpolitika szűk keretei között, azaz mennyire „közös” jelenleg ez a politika és milyen további elmozdulás várható, szükséges végigkövetni a változtatások történéseit is.

Az eredeti közös agrárpolitikai modell, amelyet a szakemberek 1958-ban a stesai konferencián dolgoztak ki, kétségtelenül sikeres volt, rövid idő alatt olyan látványos mezőgazdasági fejlődést indított el a tagországokban, ami a kiindulól helyzet jellemzőit alapvetően megváltoztatta. Az ár- és jövedelempolitika szoros összekapcsolása, a biztonságos értékesítési lehetőségek garantálása olyan gyors mezőgazdasági terméknövekedést eredményezett, ami a belső keresletet meghaladta és jelentős intervenciók termékkészletekhez vezetett, így az eredetileg importáló EGK gabonából, tejből, marhahúsból stb. exportáló régióvá alakult át. Nem

a piaci kereslet, hanem az előnyösebb támogatási lehetőség szerint döntöttek a gazdálkodók, így jelentősen nőttek a közös agrárpolitika fenntartásához szükséges költségvetési kiadások, valamint a környezeti terhelés is. Ugyanakkor súlyos kereskedelempolitikai konfliktust is okozott, elsősorban az Amerikai Egyesült Államokkal, de más agrár exportáló országokkal is (Cairns csoport), a világgpiacra kerülő többlet, aminek a versenyképességét nem a hatékonyabb termelés, hanem a jelentős exportszubszenció biztosította.

Ezek a belső közösségi változások, együtt a külső világgazdasági változásokkal, végül is a kezdeti agrárpolitikai modell megváltoztatását, reformját kényszerítették ki.

Sokan, különösen azok a politikusok, akiknek csak általános, felületes ismereteik vannak a közös agrárpolitikáról, még mindig a régi kiindulól helyzetre utalnak, azt tekintik Románia számára is követendő mintának. A fent említett kezdeti célokat tekintve valóban megfelelne a régi KAP modell alkalmazása, csak hogy azok az idők már elmúltak, amikor jóval a világgpiaci árak szintje fölött lehetett tartani a belső árakat, magas importtarifákkal és jelentős exportszubszenciókkal, és el lehetett tekinteni a valós versenyképesség követelményétől.

Már a 80-as években megkezdődött a kínálati alkalmazkodás a mennyiségi korlátozások bevezetésével (pl. „set-aside” azaz területpihentetés, tejkvóta, cukorkvóta), az intézményes árak befagyaszításával stb. Ezek a korrekciók azonban csak átmenetileg javítottak a helyzeten, a rendszer alapvető problémáit nem tudták megszüntetni.

Végül is a belső és főleg a külső konfliktusok kikényszerítették a KAP alapvető reformját.

Az 1992-es reform lényege, hogy a közösségi ár- és jövedelempolitikát szétválasztották. Csökkentették az intézményes árak szintjét, különösen a szántóföldi növénytermesztés és a szarvasmarha-tenyésztési ágazatokban, és egyidejűleg bevezették a közvetlen támogatásokat, amellyel kompenzálták a gazdákat az árcsökkenés miatt ért veszteségeikért.

Az AGENDA 2000 reform nemcsak elmélyítette az 1992-ben megkezdett reformfolyamatot, tovább csökkentve az intézményes árak szintjét, de kiemelt célként jelölte meg az európai mezőgazdaság versenyképességének fokozását. Jelentős új elem a vidékfejlesztés, amely a KAP második pillérévé vált, külön költségvetési tételként feltüntetve.

A 2003-as reform legfontosabb intézkedése az 1992-ben bevezetett közvetlen támogatások függetlenítése a termeléstől (decoupling) és földterülethez/gazdasághoz kapcsolt, ún. „történelmi jogosultságra”, „szerzett jogra” alapozott átalánytámogatási rendszer (Single Payment Scheme – SPS) bevezetése a 2005–2007 közötti időszakban. A „moduláció” a nagyobb (évi 5000 eurónál nagyobb közvetlen támogatás esetén) a közvetlen támogatások csökkentését, vidékfejlesztésre való átcsoportosítását jelenti, ami minden tagország számára kötelező lesz (3% 2005-ben, 4% 2006-ban, majd 5% 2007–2013 között). A reformok kiterjednek a fontosabb termékek rendtartásainak változtatásaira is (GOFR növények,

durumbúza, dió, energianövények, vetőmag-támogatás, tejprémium, juh- és kecsketámogatás, anyatehén-prémium, vágási támogatás, speciális húsmarha-támogatás stb.). 2004-től a dohány, gyapot, komló, olívaolaj, majd 2006-ban a cukorszektor reformjára került sor. Az új reform sajátosságai, hogy egyrészt tovább erősíti a vidékfejlesztés szerepét, másrészt előtérbe kerül a minőség, élelmiszerbiztonság, állatjólét és környezetvédelem. Az ún. Cross-compliance (feltételeesség) 18 előírást tartalmaz, amelyek betartása az egységes gazdatámogatás kifizetésének a feltétele. A környezetvédelmi, élelmiszerbiztonsági, növény- és állategészségügyi, állatjóléti intézkedések bevezetését az új tagállamokban 4 új vidékfejlesztési intézkedés is támogatja, ami ugyancsak jelzés a KAP ilyen irányú elmozdulására.

A címben megfogalmazott kérdés a fogalmak és történések rövid felvázolása után már körvonalazható: A 2005–2007-es időszakban a jelenlegi 25 (rövidesen 27) tagország között jelentős eltérések vannak a KAP alkalmazásával kapcsolatban, azaz a nemzeti hatáskörök sokkal bővebbek, mint az elmúlt közel 50 éves közös agrárpolitika történetében bármikor ezelőtt. Az EU nem rendelkezik közös agrárstratégiával (Kiss J., 2006), így minden országnak, Romániának is lehetősége nyílik arra, hogy saját érdekeinek és adottságainak megfelelően alakítsa ki agrárstratégiáját. Ennek keretét viszont behatárolják az alábbi elvárások (Kiss J., 2006):

- az agrárstratégia a nemzeti gazdaságfejlesztési terv szerves része kell legyen;
- a romániai agrárstratégia a Közös Agrárpolitika alapvető céljaival ne legyen ellentétes;
- a KAP eszköztárával megvalósítható legyen;
- a közösségi és a nemzeti költségvetésből finanszírozható legyen.

A versenyképesség növelése a román agrárstratégia alapvető követelményévé kell váljon, ami egyrészt a termelési költségekre vonatkozik, másrészt a minőség, az élelmiszerbiztonság, a növény- és állategészségügy, a környezetvédelem normáinak betartását jelenti. A legnagyobb gond, hogy az agrár- és élelmiszertermékek versenyképességét nem a termelő kapujában méri a piac, hanem a fogyasztó asztalánál (Udovecz G. – Potori N., 2006). Így a kínálati ár, amit a parcella szélén, az istálló küszöbén számít a termelő, még kiegészül a feldolgozási, a csomagolási, a raktározási, a marketingköltségekkel, amire még rájön a szállítási költség, és ezen a szinten kellene versenyképesnek lenni. Amikor az agrárgazdaság struktúrájának átalakítási szükségletéről beszélünk, nem egyszerűen csak a horizontális termelési szerkezetről van szó, hanem főleg a piaci mechanizmusok rendszerének átalakításáról. „...a piaci versenyben való sikeres részvételhez professzionális szereplőkre, intézményekre, a termékpályák jól kiépített fizikai, logisztikai, jogi és érdekrendszereire, a verseny és az együttműködés egészséges arányaira van szükség. Nem csak az a strukturális kérdés, hogy búza helyett például repcét termeljünk. Hanem: ki termeljen búzát? Akinek jobb az adottságai, hatékonyabb és képes piacra juttatni” (Udovecz G. – Potori N. 2006).

Románia 2007. január 1-jétől tagja lesz az Európai Uniónak, de a mezőgazdaság tekintetében nem lesz „teljes jogú tag”, mert egyrészt a termelők 2016-ig nem kapják meg mindazokat a támogatásokat, amelyeket az EU-15 termelők kapnak (pl. 2007-ben a közvetlen támogatás EU-15-ös szintjének 25%-át kapják a romániai gazdák EU-s forrásból), másrészt viszont az átmeneti időszakban bizonyos feltételek teljesítésétől is mentesülnek (cross-compliance, moduláció).

Románia számára két kérdés merül fel:

A jelenlegi reform mennyiben vezet el azokhoz a szerkezeti változásokhoz, amelyek szükségesek volnának a fenntartható fejlődés érdekében?

A KAP alkalmazásának szűk keretei között miképpen válasszon a lehetséges alternatívák között azokban a kérdésekben, amelyeket nemzeti hatáskörbe utaltak?

Röviden megpróbálunk válaszolni ezekre a kérdésekre:

1. A román mezőgazdaság fejlődésének legfőbb akadályai a felaprózott birtokstruktúra és az agrárágazatból megélni kényszerülő népesség magas száma és aránya, ami alacsony munkatermelékenységet eredményez. Nyilvánvaló, hogy ezeknek a gondoknak a kezelése meghaladja az agrárpolitika hatáskörét és az általános gazdasági-társadalmi fejlődés függvénye, de az agrárpolitikának is jelentős szerep jut a vidéki fenntartható fejlődés megvalósításában. A KAP támogatási rendszere csak részben és csak hosszú távon képes ezeket a problémákat megoldani, rövid távon a támogatások akár „befagyasztják” a jelenlegi kisbirtokrendszert.

A levonható tanulság Románia számára, hogy szükség van a nemzeti agrárstratégia folytatására (kidolgozására), mert a KAP intézkedései csak kismértékben tudják kezelni a román mezőgazdaság alapvető gondjait. Az integráción belül is van lehetőség a termelőknek oly módon való támogatására, hogy az a romániai sajátosságoknak megfelelő változtatásokat váltson ki.

2. Nézzük, melyek azok a döntési lehetőségek (erről lásd részletesen a 2003/1782-es tanácsi rendeletet és a kiegészítő jogi dokumentumokat), amelyek tagországi hatáskörben vannak, és amelyek a sajátos gondok kezelésére is felhasználhatók:

– Az új tagországok az egységnyi területre jutó támogatás összegét nem a gazdaság, hanem egy régió szintjén határozzák meg (regionális modell). A régiót viszont a tagország jelöli ki. Ez lehet az ország egésze, de lehetnek régiók is.

– Lehetséges, hogy a meghatározott támogatási összeget nem csak a GOFR növényeket termelő gazdaságokra, hanem azokra a gazdaságokra is szétosztják, amelyek erre egyébként nem lennének jogosultak (pl. szántóföldi zöldség és gyümölcs, étkezési burgonya, cukorrépa), de ültetvényre nem lehetséges a kiterjesztés.

– A birtoknagyság minimális szintjének az EU a 0,3 ha-t jelöli, ez a minimális parcellanagyság is, amelyre még támogatás igényelhető. A birtok minimális nagyságát a tagországok jelölik ki.

– A termeléstől való leválasztás mértékének eldöntése csak részben tagállami hatáskör. Az EU néhány felsőhatárt jelölt meg: legfeljebb 25% a GOFR növényeknél, 40% a durumbúza hagyományos termelőközvetekben, 25% komlótermesztés esetében, de 100%-os is lehet vetőmagtermelés támogatásánál vagy borjívágási támogatásnál stb.

– A 2003-as reform bevezetésének idejét illetően is van döntési lehetőség: 2005–2007 között kell bevezetniük a régi 15 tagállamnak, 2007–2009 között a 2004-ben csatlakozottaknak, és valószínűleg 2012-ig Romániának és Bulgáriának a 2007-es csatlakozás után.

– A nemzeti tartalékalap (amelyet a nemzeti szinten meghatározott támogatások felső határértékéből számítanak, és amelyből támogatás nyújtható rendkívüli helyzetekben, illetve a kezdő, fiatal gazdáknak) 1%-os mértéke tagországi hatáskörben 3%-ra is növelhető.

– A tagországok a nemzeti intézkedési terveikben az EU-s élelmiszer-minőség javítását célzó programjain kívül (1. földrajzi árujelzés és eredetvédelem támogatása, 2. a termékek speciális karaktereinek megjelölése, 3. organikus termelés és annak címkézése, 4. speciális régiókban előállított minőségi borok támogatása) egyéb minőségjavító programokat is támogathatnak.

– Az új környezetvédelmi, állat- és növényegészségügyi, állatjóléti és munkavédelmi uniós előírások bevezetése (amelyek még nem szerepelnek a nemzeti jogszabályokban) 5 éven keresztül támogatható, és a tagország dönti el a fix összegű támogatás alapját (hektár, foglalkoztatott stb.).

– A szőlőtermő területek kivágásának támogatása, azaz az ültetvény szerkezetjavítási támogatásáról szóló döntés, valamint a támogatás hektáronkénti összegének megállapítása a tagállamok hatáskörébe tartozik, az EU csak egy felső határt szab meg erre.

– A szarvasmarha ágazat támogatáspolitikája is részben tagországtól függő: így a kiegészítő nemzeti anyatehéntámogatás, a külterjes termelést ösztönző támogatás esetén az állatsűrűségi mutató szintjének megállapítása.

– A vidékfejlesztési intézkedések közül a tagországok választják ki azokat, amelyeket alkalmazni szándékoznak, de itt szükséges az Európai Bizottsággal való egyeztetés és annak a jóváhagyása, mert ennek a pénzügyi kihatása a legnagyobb.

A felsorolt tételek, és különösen a legutóbbi igazolja egyrészt azt, hogy a tagországoknak van döntési hatásköre, tehát a nemzeti agrárstratégia is érvényesülhet adott keretek között, másrészt jelzi a nemzeti kormányok és az érdekvédelmi szervezetek felelősségét, hogy a KAP keretei között az ország sajátos helyzetét szem előtt tartva döntsenek.

Az a tény, hogy Románia az 1 ha birtoknagyságot tekinti alsó határnak a támogatási jogosultság vonatkozásában, hasonlóan Magyarországhoz vagy Lengyelországhoz, logikus döntésnek tekinthető. Vitatható lenne a vidékfejlesztésre szánt összeg 20%-ának átcsoportosítása közvetlen kifizetésként, de egyrészt az elmúlt évek SAPARD programjának alkalmazási nehézségei, amelyek az abszorpciók kapacitás alacsony szintjét jelezték, másrészt a mezőgazdasági vállalatok modernizációs szükségletei indokolhatják ezt a döntést is. Nem ismert még minden részletkérdés a nemzeti hatáskörbe tartozó döntésekre vonatkozóan, de ezekkel kapcsolatban is rövidesen megjelennek a jogi intézkedések.

A legnagyobb horderejű kérdés a vidékfejlesztéssel kapcsolatos nemzeti stratégia véglegesítése, amelynek 2006 februárjában közzétett munkapéldánya számos kritikai észrevétel eredményezett, így a Romániai Magyar Gazdák Egyesülete részéről is.

Egy alapvető tényt szem előtt kell vizont tartani a stratégia értékelésekor, mégpedig azt, hogy a KAP második pillére sem elsődlegesen társadalmi nehézséget kezel, hanem a vidék hosszú távú, fenntartható fejlődését hivatott biztosítani.

Ez a bevezető tanulmány mindössze egy átfogó rálátást szándékszik nyújtani arról az európai uniós közös agrárpolitikáról, amelynek átvétele minden csatlakozó ország számára kötelezettség, jelölve ugyanakkor azokat a kérdésköröket, amelyekről nemzeti szinten döntenek, felhíva az érdekegyeztető szervezetek, valamint a politikusok figyelmét ezekre. Célunk, hogy az itt közölt keretek ismeretében részletesebben tárgyaljuk az egyes termékpiacok várható alakulását a jövőben közölt cikkeinkben (borpiac, cukorpiac, gabonapiac stb.), és általában a KAP kihatásait a romániai mezőgazdaságra, illetve vidékfejlesztésre.

Irodalomjegyzék

Kende T. – Szűcs T. (szerk.): *Bevezetés az Európai Unió politikáiba*. 2005, 851–908.

Kiss Judit: Az EU agrárpolitikai dilemmái. *Gazdálkodás*, 2006. 50 évf. 1. sz. 27–46.

Râmniceanu Irina: *Dileme ale europenizării politicii de dezvoltare rurală*. Implicații pentru România. *Colecția de studii I.E.R.*, nr. 9, 2004, 57.

Udovecz G. – Potori N.: Szerkezeti feszültségek. Zordabb versenyviszonyok. *Magyar Mezőgazdaság*, 2006. 61. évf. 10. sz. 8–10.

A román közúti áru fuvarozók marketingstratégiája az európai uniós csatlakozás tükrében

DÓCZI ILDIKÓ

A tanulmány tárgya a romániai közúti áru fuvarozók helyzete az egyre fokozódó nemzetközi versenyben. Azokat a kis- és középvállalkozásokat vizsgálja, amelyek nemcsak belföldi áru fuvarozást végeznek, hanem a nemzetközi fuvarozásban is részt vállalnak, s e hazai kisvállalatok piaci helyzetét, versenyképességét, marketingstratégiáját hasonlítja össze az Európai Unióban levő társaikéval. Továbbá megvizsgálja, hogyan tudják felvenni a versenyt a szigorodó adminisztrációs és műszaki szabályokkal, és hogyan tudják kielégíteni az egyre nagyobb igényekkel fellépő vevőkört.

A dolgozat a fuvarozóvállalatok vezetőivel készített interjúkra, valamint a szakhatóságok és érdekképviseletek adataira támaszkodik. Ezeknek az adatoknak az alapján készül a piac elemzés, melyet követően meghatározza a marketingeszközök mozgásterét, és megpróbál felállítani egy olyan marketingstratégiát, amelyet a kisvállalkozások számára megfelelőnek talál. A dolgozat központi kérdése, hogyan tud megoldást kínálni a marketing eszközrendszer a román nemzetközi közúti áru fuvarozó kisvállalkozások problémáira.

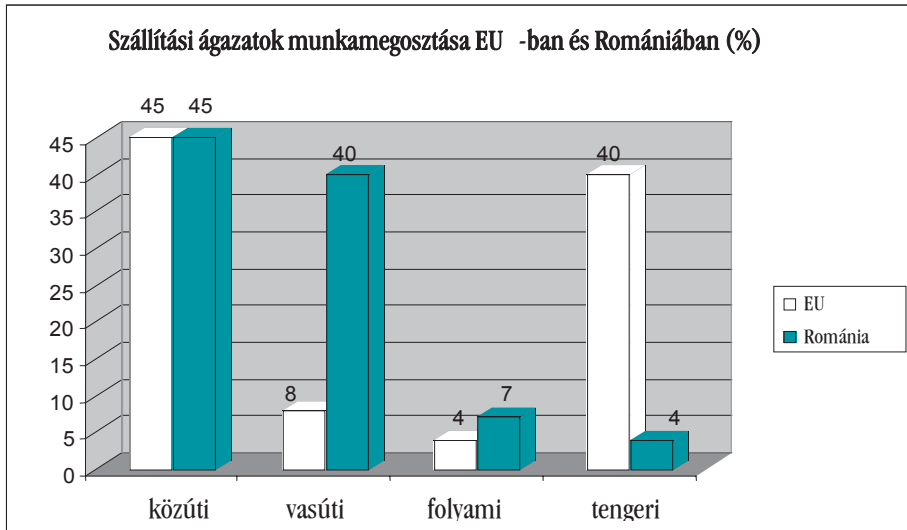
A román fuvarpiac főbb jellemzői

A piacrészesedési arányát tekintve, a szállítási szektor négy nagy összetevője (közúti, vasúti, vízi – folyami és tengeri – és légi szállítás) közül a közúti áruszállítás messzemenően vezet, mind Romániában, mind az Európai Unióban. Ez a szállítási ág felel meg a legjobban a vevői igényeknek: gyorsan, pontosan, nagy tömegű árut lehet háztól házig szállítani, egységpakományképző eszközök alkalmazásával (konténer, paletta, logisztikbox), amelyek megkönnyítik az áru gyors átrakását és raktározását.

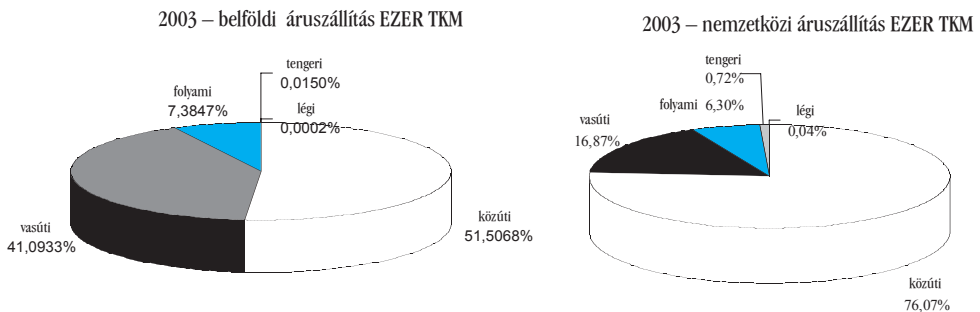
Az EU 1992-ben, a közös közlekedési politika megalkotásakor arra fektette a hangsúlyt, hogy a közlekedési ágak konkurensokból partnerekké, szövetségessé váljanak, mivel a globális felmelegedés miatt a környezetvédelmi szempontok kerültek előtérbe (a közlekedés által kibocsátott széndioxid 84%-a közúton keletkezik). Ezért az Unió a kombinált szállítást támogatja (fogja támogatni), ami azt jelenti, hogy a közúti fuvarozást megpróbálja majd a vasúti és a vízi szállítás javára visszaszorítani. Meg kell jegyezni, hogy ez idáig ebben a kérdésben az Unió nem járt túl nagy sikerrel.

Ugyanakkor a romániai közúti fuvarozóknak számítaniuk kell arra, hogy az uniós támogatások által a vasúti áruszállítás nem fog veszíteni piaci részesedéséből (ami jelenleg is nagyon magas az uniós 8%-hoz képest), és erős konkurensná válhat.

Piaci részarányok a nemzetközi áruforgalomban

A nemzetközi közúti forgalomban szállított áruk forgalmát tekintve, az elmúlt négy évben mind a behozatali forgalom, mind a kivitel évről évre folyamatosan emelkedik. Az import 2004-ben 24%-kal nőtt a 2003-as évihez képest, az export pedig 21,3%-kal. Ez a tendencia 2005 első felében is folytatódott. Az importált áruk mennyisége továbbra is meghaladja a kivitelre szánt árukét. Ez a fuvarozóknak állandó problémát jelent, hiszen visszafelé mindig van szállítani való áru, az viszont kérdéses, hogy kifelé találnak-e megfelelő mennyiségűt. Az üres járatok természetesen nem gazdaságosak.

Az export esetében a szállítandó áru több mint 70%-a az Európai Unió felé irányul. 2004-ben Románia kiviteli forgalmának legfontosabb partnerei a következők voltak: Olaszország (21,2%), Né-

metország (15%), Franciaország (8,5%), Törökország (7%), Anglia (6,7%), Magyarország (3,8%), Hollandia (3,2%), Ausztria (3,1%), Amerikai Egyesült Államok (2,9%) és Görögország (2,7%).

A kivitel legnagyobb része textiláru (22,3%), valamint fémipari áru. Míg a textilárúk exportja csak 6,6%-kal nőtt a 2003-as évihez képest, addig a fémipari áruk kivitele 44,9%-kal.¹

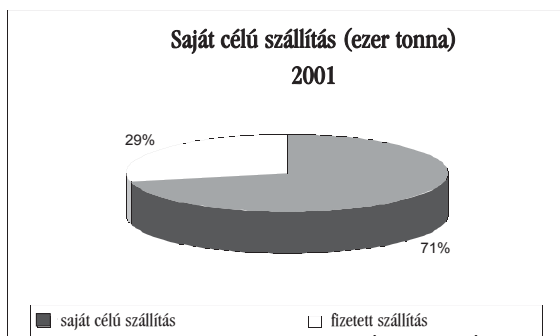
A behozatalban is az Európai Unió államai a nyertesek, a behozott áruk 65%-a származik ezekből az országokból. 2004-ben Románia a következő tíz országból importált a legtöbbet: Olaszország (17,2%), Németország (14,9%), Franciaország (7,1%), Oroszország (6,8%) Törökország (4,2%), Ausztria (3,5%), Anglia (3,3%), Kína (3,3%), Magyarország (3,2%), Amerikai Egyesült Államok (2,9%). Az importált áruk 22%-át a gépek teszik ki. A bányászati termékek a teljes behozatal 16%-át jelentik.

A közúti áru fuvarozás piaci struktúrája

A román közúti áru fuvarozási piacot számszerűleg a mikrovállalatok uralják. Ezek általában egy-két gépjárművel rendelkeznek, gyenge műszaki felszereltséggel és szakismerettel. A vállalkozók zöme kényszervállalkozó, akik más munkalehetőség hiányában lettek vállalkozókká, vagy nagyobb fuvarozók alvállalkozóiként tevékenykednek. Számosan egy tehergépkocsival rendelkező vállalkozók, akik korábban valamelyik cégnél gépjárművezetőként voltak alkalmazásban. Jellemző rájuk, hogy általában árban alulkínálnak, nem számolnak az amortizációs költségekkel (költségdiktáló „stratégiát” folytatnak), ami ahhoz vezet, hogy képtelenek gépjárműparkjukat felújítani.

Általában a részvénytársaságok azok, amelyek több járművet üzemeltetnek, szélesebb körű vállalkozási és fuvarozási ismerettel rendelkeznek. Jobb üzleti kapcsolataik vannak, tőkeerősek, és inkább végeznek nemzetközi áru fuvarozást, mint a kis egyéni vállalkozók. Néhányan rendelkeznek GSM/SMS, és GPRS-alapú, műholdas nyomon követéssel is.

Hazánkban viszonylag magas a saját számlás szállítások aránya, amely a piaci alapú fuvarozási igény növekedésének következtében valószínűleg vissza fog szorulni.

¹ Nemzeti Statisztikai Hivatal (Institutul Național de Statistică) 2004-es adatai alapján.

A nyugati vállalatok térhódítása

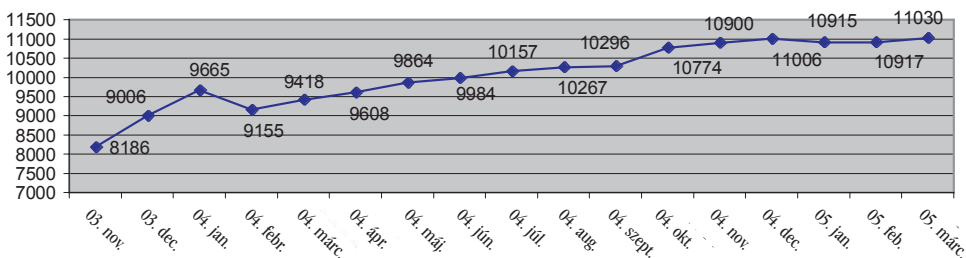
Ebben a szektorban egyre erősebb a verseny, és tőkeerős külföldi vállalatok leányvállalatokat kezdenek alapítani Romániában is. A román piacon például jelen van már Willi Betz, M & M Militzer & Münch és Waberer's. 2004 novemberében bejelentette a két logisztikai óriás, Rynart és Rewico, hogy be akar a román piacra törni. Ez a verseny tovább fog erősödni, hiszen Románia európai uniós csatlakozásáig az uniós fuvarozóknak sokkal nagyobb előnyük van a hazai fuvarozókkal szemben.

Jelenleg azon fuvarozók, akiknek gépjárművük megfelel a magas technikai követelményeknek, nemzetközi fuvarozást végeznek, ezért a belföldi fuvarozási piacon nagy hiány érzékelhető. A belföldi piacon az igényeket a régi, elavult ROMAN teherautókkal próbált(j)ák kielégíteni, ami nem felel már meg a nagy üzletláncok igényeinek. Mivel a CEMT engedélyek a nemzetközi fuvarozáshoz a hazai fuvarosok részére korlátozott számban szerezhetőek be, a nemzetközi fuvarozók kezdik a belföldi piacot is igénybe venni.

Azok a fuvarozók, akik nem veszik észre a belföldi piacon rejlő lehetőségeket, nem próbálnak meg egy 3–5 éves stratégiát kialakítani, könnyen vesztesei lehetnek ennek a versenynek. Hiszen a magyarországi szállítóóriás, a Waberer's, romániai képviselőjét azzal a céllal alapította, hogy a belföldi igényeknek eleget tehessen. Ez 200 vadonatúj kamiont jelent a belföldi piacon, és habár ez a szám nem szabadna érezhető legyen a 2005 márciusában jegyzett 11 000 tehergépjármű mellett, mégis a közelben levő kis cégek már panaszkodnak, hogy érezhető a Waberer's jelenléte a piacon. Annál is inkább, mert ez a cég erős lobbitevékenységet folytat a hatóságoknál, így jóval nagyobb számú engedélyre tesz szert.

A statisztikák is azt mutatják, hogy egyre nagyobb az érdeklődés ezen a piacon. A nemzetközi fuvarozást végzők száma 2004 januárjában 1585, míg 2005 februárjában már 2203 volt, ami 40%-os növekedést jelent. Ezt a növekedést főleg a kis fuvarozó vállalkozások számának növekedése okozta. Számszerűleg egy év alatt azon tehergépkocsik száma, amelyek nemzetközi fuvarozást végeznek, 12%-kal nőtt.

Nemzetközi fuvarozáshoz bejegyzett kaminok száma

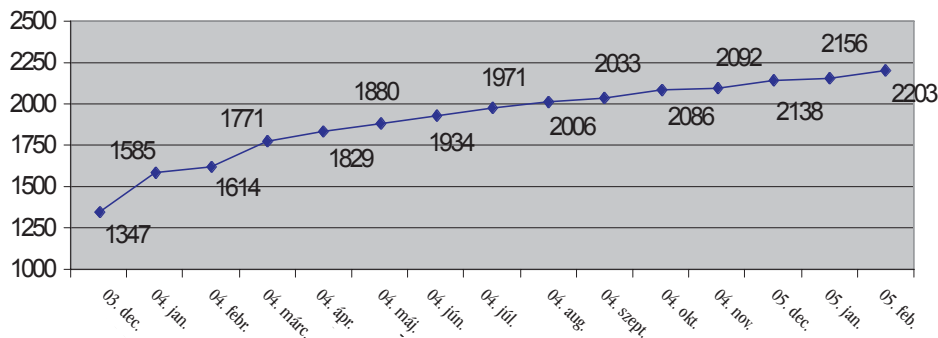
A 2005 márciusi adatok alapján² a legtöbb fuvarozó Bukarestbe és Kolozs megyébe koncentrálódik. A legtöbb nemzetközi fuvarozó is e két megyéből kerül ki.

Belföldi fuvarozást háromszor többen végeznek, mint nemzetközit, és a fuvarozóknak csupán 10%-a végez nemzetközi és belföldi fuvarozást is. Járulékos szolgáltatásokat meg lehetőségen kevesen végeznek, ami jelzi, hogy a fuvarozók többsége egyszerű fuvarozó, komplexebb logisztikai szolgáltatásokat nem nyújtanak.

A vevői körök és a versenyhelyzet

A fuvarozói piacon igen jellemző az áttételes kínálati tevékenység, néha igen hosszadalmas úton talál a kereslet és a kínálat egymásra. A román piacon a szállítványozók két élesen elváló szegmense két különböző szerepet tölt be. A professzionális, tőkeerős vállalatok tevékenységükkel a fuvarozók érdekeit is szolgálják, összehangolják a keresletet a kínálattal. Összetett logisztikai tevékenységet végezve – ügyfélre szabott, kombinált szolgáltatásokkal, új átrakó és raktártechnikával, információs és kommunikációs rendszerekkel – magas minőséget elváró ügyfeleket hoznak a román fuvarpiacra.

Fuvarozóvállalatok számának alakulása

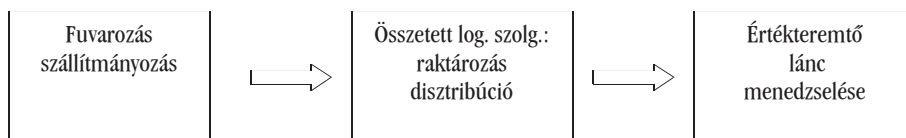
A speditőrök (case de expediții) másik ága viszont elsődlegesen a fuvarközvetítésre specializálódott. Extra értéket nem képes az alapszolgáltatáshoz adni, profitját az ajánlott fuvardíjak lehető legalacsonyabb szintre történő szorításával szerzi. Habár a kis cégeket a speditőrök gyakran kísérik, fuvarozandó árut biztosítva számukra, nyereségességüket nagymértékben csökkentik. Ezek a szállítványozók nagymértékben hozzájárulnak a román piacon kialakult alacsony árszínvonalhoz.

² Forrás: Autoritatea Rutiera Română (Román Közúti Hatóság)

Egy reprezentatív mintán végzett tanulmány azt mutatja, hogy a szállítandó áruk 70%-a más megyében kerül berakodásra, még akkor is, ha az illető megyében van szállítótársaság. Mindez azért van, mert a közelben levő szállítótársaságot nem ismerik, ami arra utal, hogy meglehetősen gyenge a marketingtevékenységük. A rakomány nélküli járatok (0,3 km/euró költséggel számolva) 2000-ben országos szinten 2 millió euró veszteséget jelentettek.

Ami a vevők alkupozícióját illeti, a román piac erősen vevői piac, a túlkínálat hatásai számszerűsíthetők: az elmúlt öt évben átlagosan 30–40%-kal esett vissza a jövedelmezőség. A román flotta túlméretezett a piac reális igényeihez képest, emiatt a vevők erős nyomást gyakorolhatnak szállítóikra, azzal a „fenyegetéssel”, hogy könnyen találnak más fuvarozót. Ilyen helyzetekben történik az meg, hogy egy nem stratégiai fontosságú vevő alacsonyabb díjakat ajánl, és a fuvarozónak választani kell: vagy áron alul szállít, vagy elveszíti kliensét.

A fejlett országok fuvarpiacán, a vevői igények tekintetében, átmenet tapasztalható a fuvarozási tevékenység értelmezésében. Korábban az egyszerű, helyváltoztatást elősegítő, fizikai folyamat került értelmezésre, ma már a hangsúly eltolódott az összetett logisztikai szolgáltatásokon keresztül a teljes értékteremtő-lánc megszervezése irányába.

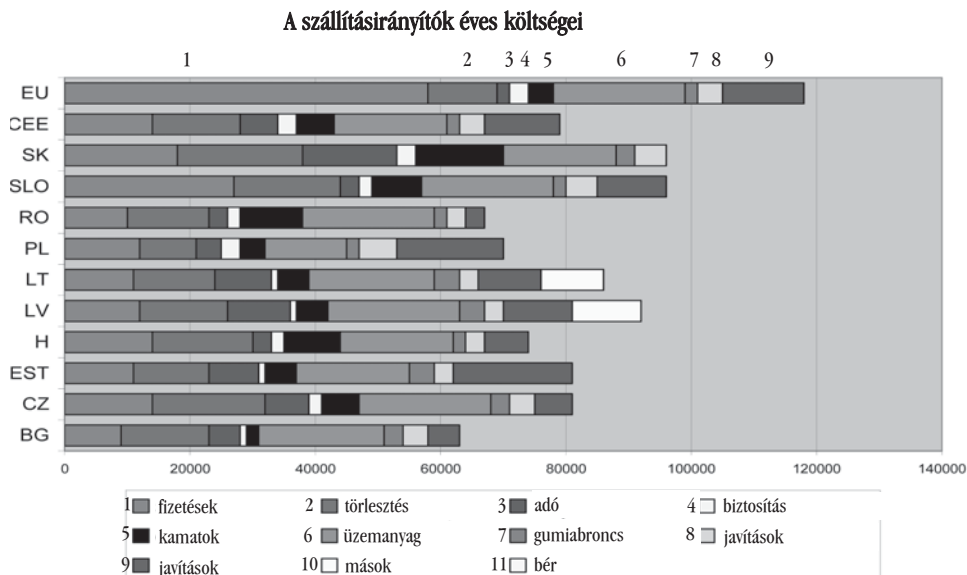
Mindez azt jelenti, hogy a kevésbé árérzékeny vevők elvárásai már évek óta túllépték a fuvarozás hagyományos értelmezését, áttértek az összetett logisztikai szolgáltatások igénylésére. Az új trend értelmében ennek a vevői körnek a megbízásai kiterjednek arra, hogy a fuvarozó vállalja a külkereskedelmi ügylet vagy a kihelyezett termelés szállításainak teljes megszervezését. Az igények az operatív, kivitelezői tevékenység mellett kiterjednek az organizációs funkciókra is.

Az ilyen jellegű komplex szolgáltatások teljesítése tőkeerős, nagy cégek számára biztosít lehetőséget, amelyek rendelkeznek megfelelően képzett munkaerővel, kommunikációs rendszerrel, kapcsolati tőkével vagy az adott idegen ország területén létrehozott fiókokkal ahhoz, hogy megfeleljenek megbízóik igényeinek. A román fuvarozóknak is ez a minőségi átmenet jelenthetne kiutat az árverseny nyomásztó helyzetéből.

Versenyársak

Az uniós fuvarozók a keleti versenyársakat tartják a legveszélyesebbeknek alacsony költségeik miatt, a kelet-európai szállítók pedig fordítva, a nyugatiak tőkeerejétől és szaktudásától rettegnek.

A következő ábra a különböző országok fuvarozóinak költségstruktúráját mutatja be.

Látható, hogy a KKE átlag költségszintje alatt mindössze négy ország helyezkedik el: Bulgária, Románia, Lengyelország és Magyarország. A legmagasabb összköltséggel a szlovénok dolgoznak, őket követik a szlovákok és a litvánok, a román fuvarozók pedig a bulgárok után a legalacsonyabb költségekkel dolgoznak.

A kamatköltségek szempontjából egyértelműen kimondható a román fuvarozók hátrányos helyzete: a román kamatteljesítő költségek 60%-kal haladják meg a KKE átlagot. (Ezektől a kamatköltségeket 2007-re a lízingtársaságoknak az uniós szintre kell csökkenteniük. A jelenlegi magas kamatköltségeket az ország magas rizikófaktorjával indokolják (B+). Mindez azt jelenti, hogy a románok hátrányos helyzetben vannak a hitelfelvétel és a beruházások tekintetében.

Összességében a legveszélyesebb versenyársaknak az alacsony költségű bolgárok tekinthetők, valamint Magyarország fuvarozói. Habár a magyar fuvarozók költségei magasabbak, 2004 májusától jóval versenyképesebbek, hiszen az Európai Unió tagjai, ezért már nincs szükségük nemzetközi fuvarozáshoz szükséges CEMT engedélyre, és Romániában is jelentős szerepet kezdenek játszani mind a belföldi, mind a nemzetközi fuvarozásban.

Fontos megemlíteni, hogy a nagyobb, jelentős tőkeerővel rendelkező uniós fuvarozók megtalálták a lehetőséget az országcsoportok közötti eltérő költségarányokban, és leányvállalatokat létesítettek Kelet-Közép-Európában, kihasználva az olcsó munkaerőben és az alacsonyabb bérekben rejlő előnyöket.

Az uniós és a román fuvarozók mozgástere a SWOT-analízis tükrében

	ROMÁNIA	EU
Erősségek	<ul style="list-style-type: none"> Alacsonyabb bérek Alacsonyabb útvonalköltségek KKE országok nyelveinek ismerete Sofőrök jobb problémamegoldó képessége KKE országok helyi viszonyainak ismerete 	<ul style="list-style-type: none"> Magasabb logisztikai ismeretek Jobb információs/kommunikációs technológia Stabil pénzügyi helyzet Erős marketingtevékenység Komplex szolgáltatásokból származó magasabb jövedelmezőség
Gyengeségek	<ul style="list-style-type: none"> Pénzügyi források hiánya Korlátozott logisztikai ismeretek Marketing alkalmazásának hiánya Információs/kommunikációs eszközök hiánya 	<ul style="list-style-type: none"> Magas operációs költségek A volt kommunista államok bürokratikus rendszerét és „belső törvényeit” nem ismerik Nem ismerik a KKE országok nyelveit
Lehetőségek	<ul style="list-style-type: none"> Minőségi, komplex szolgáltatások nyújtása Együttműködés az Unió fuvarozóival Szövetségek alkotása Marketingtevékenység fokozás által, piaci rések kihasználása 	<ul style="list-style-type: none"> Értéktéremtő folyamatok menedzsmentje iránti növekvő kereslet Együttműködés és hálózatépítés a KKE fuvarozókkal
Veszélyek	<ul style="list-style-type: none"> Tőkeerős és hatékony nyugati konkurenszek Csatlakozás utáni növekedő költségek Képzett sofőrök a nagyobb béreket biztosító nyugati vállalatoknak fognak dolgozni Szomszédos országok fuvarozóinak betörése 	<ul style="list-style-type: none"> Emelkedő adókból származó versenyhátrány Túlkínálat a fuvarpiacon

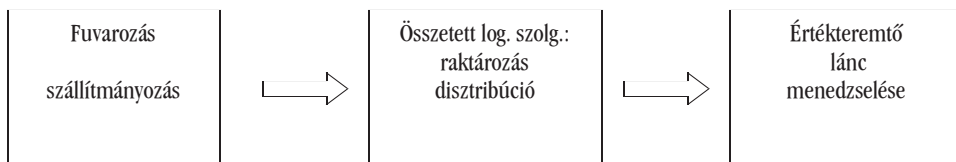
Az EU fuvarozói számára veszélyt jelent a jelenleg túlkínálatos piac, amelyből az egyedi kiutat a komplex szolgáltatások nyújtása jelenti. Mindez nem csupán védekező mechanizmusnak tudható be, a magasabb minőségű szolgáltatások jövedelmezősége ugyanis 46%-kal haladja meg az alacsonyabb komplexitású teljesítések profitabilitását. További lehetőséget jelent számukra szolgáltatásaik bővítéséhez a KKE országok fuvarozóival történő együttműködés kialakítása, szövetségek létrehozása.

A román fuvarozók számára a jelenlegi túlkínálatos piac állami szabályozás általi megtisztulása lehetőséget jelent a kiegyensúlyozottabb versenyre. Ezáltal a piac egyik káros tényezője megszűnik, a hazai alacsony tőkeerővel rendelkező, árversenyt gerjesztő elemek eltűnnek. A külföldiek – elsődlegesen az alacsony költségű déli és nyugati szomszédok – ellen a leghatásosabb védekező mechanizmus a minőségmenedzsment, az adott vevői szegmens által elvárt szolgáltatás legmagasabb színvonalra történő emelése.

A marketing eszközszerének alkalmazása a fuvarozásban

A kisvállalkozók fuvarozásban alkalmazható stratégiájának jellegzetességei a 7P-re épülő szolgáltatás- és marketingmixe segítségével elemezhetők leginkább. Ez alapján kidolgozható, hogyan fejleszthető a marketingtevékenység alacsony költségkeretek között.

Ami a megbízókör szegmentálását illeti, az igényelt szolgáltatás, illetve árérzékenység mentén három különböző homogén csoport határozható el.

Megbízók igényei:

✓ Alacsony díj	✓ Közepesen magas díj	✓ Magas díjak
✓ Fizikai folyamat kivitelezése	✓ Komplex szolgáltatás	✓ Teljes organizáció
✓ Közepes minőségi szint	✓ Professzionális színvonal	✓ Professzionális szint

Azoknak a kisvállalkozásoknak, amelyek már jelenleg is közvetlen nemzetközi kapcsolatokkal dolgoznak, illetve azoknak, amelyek valamely kooperációs lehetőséggel élve szövetséget hoznak létre a megbízó ellátására, a közepesen árérzékeny, komplex szolgáltatást igénylő megbízók jelentik a megcélózandó csoportot.

A pozicionálás, a „harc a fejekben kialakult helyért”, vállalati szintű teendő. Ez minden fuvarozó kisvállalkozásnál fontos szerephez jut, elsődlegesen a termékpolitika és az árstratégia területén.

A marketingstratégia felépítése előtt megvizsgálandó a vállalat, valamint a vállalat környezete gazdasági szempontból. Egy globális stratégia, akár egyszerűsített formában is, mindegyik kisvállalkozó számára szükséges. Egy középtávú stratégia 3–5 évre feltételezi az elérendő célok meghatározását és gyakorlatba ültetésének hogyanját. Ezen stratégia által a vállalkozó versenyelőnyt szerezhet magának, egy olyan erősséget, amely megkülönbözteti vetélytársaitól. A stratégia felépítését megelőzi a vállalat makro- és mikrokörnyezetének vizsgálata, valamint a vállalat belső elemzése. A vállalatelemzésben nemcsak a pénzügyi mutatókat kell megvizsgálni, hanem a cég piaci helyzetét is. A szállítóvállalatnak ellenőriznie kell bevételeit az utóbbi években és azok forrását. Ezek az adatok fontos információkat szolgáltathatnak az üzletmenetét illetően, de szem előtt kell tartani az inflációs rátákat és a nemzeti fizetőeszköz értékének módosulásait, az adatokat pedig ezek értéke alapján kell korrigálni. Ugyanilyen fontos a költségelemzés és a nyereségesség vizsgálata (amely a könyvelési adatokban gyakran torzított, ezért a vállalkozás reális profitabilitását kell górcső alá venni). Majd a termelékenységét kell kiszámítani, mint a forgalom (cifra de afaceri) és az alkalmazottak számának hányadosát.

Ezek az adatok mutatják a cég fejlődésének ritmusát, amelyeket össze kell hasonlítani a versenytársak helyzetével is, hiszen viszonyítási alap nélkül bármit nevezhetünk jónak. Ezen adatok alapján lehet a cég erősségeit és gyengeségeit meghatározni. A kapott SWOT analízisre épül majd fel a cég stratégiája, ezen belül pedig a marketingstratégia.

A kisvállalkozások számára ajánlott a **koncentráló stratégia** (Porter rendelkezésszerző kritériumai szerint), amelynek lényege, hogy a cégek nagyobb jövedelmezőséget érhetnek el, ha egy adott vásárlói szegmensre koncentrálnak, nem pedig az egész piac igényeinek kielégítésére törekednek, szembesülve a piacon jelen lévő domináns cégek erejével. A koncentráló stratégia révén sor kerülhet a cég menedzsmentjének átalakítására, úgy, hogy a piaci réseknek megfelelő kis vevői köröknek a speciális igényeit elégítsék ki, amelyekre a nagyvállalatok nem vállalkoznak, mivel nem tudnak méretgazdaságosságot elérni.

A vállalt marketing mixe összhangban kell álljon a stratégiával. A **termékpolitika** (ez esetben szolgáltatás) a szakosodáson alapul, mert a szakosodás biztosítja, hogy a cég alacsonyabb költségekkel, de magasabb fokon tudja kiszolgálni vevőit, például: textilárúk szállítása, veszélyes anyagok szállítása, üvegszállítás, folyékony élelmiszerek fuvarozása, hűtött szállítmányok stb.

Az **árstratégia** elsősorban költségalapú, és egy minimális profitot biztosít. Ezzel a módszerrel megállapíthatóak azok a minimális árak, amelyek alá a fuvarozónak nem szabad

kínálnia. Az árak differenciálhatók a szállítandó áruk szezonalitása alapján, sürgősségi alapon, árutípusok alapján.

A kisvállalkozóknak egy viszonylag alacsony ár ellenében magas kiszolgálási fokot kell biztosítaniuk, ezáltal nagy piaci részesedést érhetnek el a célpiacon. Szolgáltatásaik palettáját bővíteniük kell komplex szolgáltatások nyújtásával, mint például: vámkezelés elvégzése, raktározás, disztribúció stb.

Az értékesítési politika keretein belül kerül meghatározásra a közvetlen és közvetett értékesítési technika aránya. A közvetlen értékesítés – mint általában stratégiai eszköz – magában hordozza azt az előnyt, hogy ezáltal megtakaríthatóvá válik a közvetítőnek átadott jutalék, magasabbá válik az árrés, és ez extraprofitot eredményez. Továbbá megvalósul a differenciált, közvetlen ösztönzés, gyorsabbá válik a vevői igények le reagálása, magasabb lesz az eladási rugalmasság. A vállalkozás képes saját adatbázist létrehozni, amelyen keresztül alkalmazni tudja a direkt marketing eszközeit, megvalósíthatja az utógondozást.

A hátrány az, hogy a vállalkozásnak kell elvégeznie azt a marketingmunkát, amelyet a közvetítő tett meg helyette, mindez pedig a marketingköltségek emelkedésével jár.

Az értékesítési politika tekintetében további fontos stratégia lehet a magas színvonal teljesítéséhez, illetve a költségredukció kivitelezéséhez szükséges méretgazdaságosság elérését célzó kooperációs lehetőségek kihasználása.

Az együttműködést keresni kell az alábbi formákban:

- együttműködés külföldi és belföldi fuvarozókkal;
- belső összefogással létrehozott hazai fuvarozó hálózatokat valamilyen nemzetközi logisztikai hálózathoz csatlakoztatni, kihasználva az európai partnerek tőkében és tudásban, kapcsolatokban meglévő versenyelőnyét;
- együttműködni más szállítási ágazatokkal (vasút, tengeri hajózás).

Ezek az együttműködések olyan feladatok megoldását is lehetővé teszik, amelyek az elszigetelt egyéni működés esetén nem lehetségesek, mint pl. a kapacitások jobb kihasználása, nagyobb hálózati lefedettség, komplex szolgáltatások nyújtásának képessége.

Mindennek egyfajta megvalósítási formája lehetne az, ha több fuvarozó vállalkozás közösen létrehozna egy fuvarszervező irodát hozzáértő, nyelveket beszélő fuvarszervezőkkel. A szigorú szerződési keretek között kialakuló korrekt együttműködés elősegítené a közös adminisztrációs költségek csökkentését, s ugyanakkor stabil, állandó munkát jelentene a tagok számára. A jól működő kooperáció nagyobb kapacitása lehetővé tenné a nagy megrendelők kiszolgálását. Mindez azoknak a fuvarozóknak biztosítaná a legnagyobb előnyt, akik nem képesek kilépni a nyílt nemzetközi piacra, és csak szpeditőrökön keresztül jutnak a nemzetközi fuvarhoz.

Egy elektronikus portál megfelelő működtetése is segítené a fuvarozókat és az árutulajdonosokat egyaránt, hogy a kereslet és a kínálat közvetítők nélkül találjon egymásra (Habár létezik már ilyen portál, tapasztalataim alapján az információk nincsenek rajta kellőképpen frissítve).

A **marketingkommunikáció** elemei közül a személyes eladásra kell fektetni a legnagyobb hangsúlyt, és a szolgáltatáskínálat ismertetése után egy személyre szabott, a megrendelő által kiválasztott szolgáltatási csomag kialakítására. A bizalom kiépítésének megfelelő kezdete lehet a személyes találkozás, amely pozitív eredmény esetén csökkentheti a megrendelő kockázatérzetét. Másrészről ezáltal már a kapcsolat elején tisztázódik a kért szolgáltatáscsomag tartalma. A találkozás mind a fuvarozó, mind a potenciális ügyfél számára nagyobb eredményt ígérhet, ha előtte az új ügyfelet meggyőzték egy régi, elégedett megbízó személyes vagy közvetett (a fuvarozó által bemutatott) referenciái.

A megbízhatóság sokszor döntő tényező az újraválasztásnál vagy egy visszatérő megrendelő döntésénél. A vevő igényli a korrekt, mindenre kiterjedő tájékoztatást, részben azért, mert a fuvarozás az a terület, ahol a helyzetek, problémák percnként változhatnak. Részben pedig azért, mert gyakoriak a konfliktusok, amelyek a fizikai termék teljesítési hibáiból fakadnak (termelői késés, hibás csomagolás, helytelen okmánykezelés, az árut veszélyeztető rakodás), a megbízható szállító információi ekkor döntő jellegűek.

A 3P rendszeréből az emberi tényező szerepe kiemelendő. A frontvonalbeli emberek (járművezetők, fuvarszervezők) azok, akik kapcsolatba lépnek a megbízóval, akik közvetítik a vállalat filozófiáját és kultúráját, emellett pedig arculatformáló jelentőséggel bírnak. Emiatt a belső PR-ra nagy hangsúlyt kell fektetni, hogy a csapattagok a megfelelő anyagi ösztönzés mellett érzelmileg is elhivatottak legyenek.

*

A hazai fuvarosoknak javítaniuk kell marketingtevékenységüket, kereskedelmi ismeretekre kell szert tenniük, nagyobb hangsúlyt kell fektetni a nyelvismeretre, a külföldi országokban a helyismeretek megszerzésére. A fuvaroztatók igényeinek jobb megismerése és azok kielégítésére való törekvés fontos a piaci részesedés megtartásában.

A magas minőségi színvonal és az elvárásokat is meghaladó szolgáltatáskínálat az élmezőnybe pozicionálja a vállalatot. A konkrét alapszolgáltatás: a fuvarozó feladata a kért járművel a felrakodó helyre történő kiállítás a megrendelő utasításai szerinti időpontban, a rakodás irányítása, az áru vámkezelésre bocsátása mind az indító, mind a célországban, majd az áru átadása berakodott állapotban, az elvállalt időpontban. A teljesítési folyamat-

ban számos olyan pont található, ahol a fuvarozó képes extra értéket az alapszolgáltatáshoz hozzáadni.

A fuvarozó, ha egyedülálló szolgáltatást kíván nyújtani, folyamatos készenléti állapotban kell dolgoznia. Az EU-harmonizáció folyamatos műszaki újítást igényel. Ezen felül újabbnál újabb technikai megoldások kerülnek a piacra, amelyek tovább gyorsítják a teljesítési folyamatot.

A személyre szabott szolgáltatások nyújtása, illetve a technika területén történő folyamatos felkészültség lehet a siker kulcsa.

Irodalomjegyzék

- (1) *** *Cartea Albă: Politica Uniunii Europene în domeniul transporturilor până 2010: e timpul să decidem*. Bruxelles, 2001.
- (2) Dóczy Ildikó – Arany Beáta: *A romániai áruszállítási piac az európai uniós közlekedéspolitikai tükrében*. Conferința Științifică Studențească din Transilvania, Ediția a VII-a, Cluj-Napoca, 2004.
- (3) Guvernul României: *Raport asupra progreselor înregistrate în pregătirea pentru aderarea la Uniunea Europeană în perioada septembrie 2003 – iunie 2004*.
- (4) Halászné dr. Sipos Erzsébet: *Logisztika: szolgáltatások, versenyképesség*. Logisztikai Fejlesztési Központ, Magyar Világ Kiadó, 1998.
- (5) Kotler Philip: *Marketing Menedzsment*. KJK – KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft, ed. 9, Budapest, 2002.
- (6) Molnár Éva – Zsolnay Tamás: *Az Európai Unió közlekedési rendszere*. Európa füzetek, ITD Hungary, 1995.
- (7) Popa Ioan: *Tranzacții de comerț exterior, Negociere, Contractare, Derulare*. Editura Economică, 2002.
- (8) *** *Acord din 28 iunie 2001 între România și Comunitatea Europeană*. Monitorul Oficial, nr. 206 din 27 martie 2002.
- (9) *** *Tranzit*, nr. 4 (40)/2005.
- (10) *** *Tranzit*, nr. 5 (41)/2005.
- (11) *** *Tranzit*, nr. 5 (42)/2005.
- (12) *** *Tranzit*, nr. 8 (44)/2005.
- (13) *** *Piac és Profit üzleti magazin*, 2004. szeptember.
- (14) www.cargomagazin.ro
- (15) www.cdep.ro
- (16) www.europa.eu.int
- (17) www.gkm.hu
- (18) www.ier.ro
- (19) www.iru.org
- (20) www.mt.ro

Részvénytársaságok költségvetési terve

TURZAI ENIKÓ

A piacgazdaság fejlődésével, a privatizáció kiterjesztésével egy időben megerősödött és kiszélesedett a piaci szereplők köre. Ezek eredményes működése biztosítása érdekében feltétlenül információkra van szükségük a vállalkozások tevékenységének minősítését, vagyoni, pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetének alakulását illetően. A számvitelről szóló törvény a beszámoló-készítési kötelezettség tartalmának és követelményeinek szabályozásával megteremti ehhez a kereteket is. A vezető számára nélkülözhetetlen információáramlásnak egyik fontos eszköze a gazdasági elemzés. A követelményekhez igazodó magas színvonalú gazdasági vezetésnek a vállalkozások különböző szintjein egyaránt nélkülözhetetlen eleme az a tájékozottság, amit a gazdasági elemzés eredményei nyújtanak.

A vezetők tájékozottságának, megfelelő tisztánlátásának biztosításához szükséges, hogy a vezetőnek saját magának is meglegyenek a széleskörű szakmai és helyi ismeretei, tapasztalatai, amelyek képessé teszik arra, hogy az egyes események okait, követelményeit, összefüggéseit gyorsan átláthassák, helyesen tudják a jelentéseket értékelni, azokból egységes képet alkotni, a különböző javaslatok közül a legmegfelelőbbet kiválasztani és magabiztosan, megfelelően tudjanak intézkedni, intézkedéseik végrehajtását ellenőrizni. A vállalkozás bővülő méreteivel és a vezetés bonyolultságának növekedésével azonban, a tájékozottság megszerzésének előfeltételeként, egyre inkább előtérbe lép a jól kiépített adatszolgáltatási, adatfeldolgozási és információrendszer, továbbá az ezeken alapuló gazdasági-műszaki elemző-értékelő munka.

Az elemzés alapján levont következtetések szabják meg a cselekvés irányát és egyúttal segítik a hatékony gazdálkodást. Csak a gazdasági folyamatok komplex elemzésére alapozott intézkedések hozhatnak a céloknak megfelelő eredményeket. Alapvető követelmény, hogy a feladatok és az eszközöket úgy kell összhangba hozni, hogy a vállalkozás eredményesen működjön. E követelménynek azonban csak úgy lehet megfelelni, ha a gazdasági tevékenység minden lényeges folyamatát, ez esetben a költségvetési terv készítését mélyrehatóan vizsgáljuk.

Egy vállalkozás jövedelmezősége és egyensúlyi helyzetének megtartása érdekében a vállalat vezetője egy előrejelzést, egy bizonyos bekövetkezendő időszakra szóló tervet készít, amely a vállalat jövedelmét és költségeit, bevételeit és kiadásait tartalmazza. Ezt az előrejelzést nevezzük *költségvetési terv*nek. Elkészítése a vállalati számvitel feladata. A költségvetési terv a vállalkozás különböző tevékenységeire is lebontható, ami nagy segítséget nyújt a vállalat vezetőinek a döntéshozatalban. Romániában a tervkészítés kötelezettségét a 2000/616-os sz. pénzügyminisztériumi határozat írja elő.

Minden önálló gazdálkodás, országos érdekelttségű kereskedelmi társaság, kutatás-fejlesztési intézmény és magántőkével rendelkező gazdasági egység kötelező módon költségvetési tervet készít. Ennek célja a tevékenység felügyelete, a felmerülő költségek bevételekkel, illetve más forrásokkal való fedezésének tervezése.

A költségvetési terv nemcsak a gazdasági egység számára fontos, hanem az állami költségvetési terv kidolgozásához is. Ez utóbbi megvalósítása lehetetlen a gazdasági egységek költségvetési tervei nélkül, ugyanis az állam bevételei a gazdasági egységektől begyűjtött direkt és indirekt adókból származnak.

A költségvetésnek összehasonlítási jellege is van. Segítségével összevethető a terv a megvalósításokkal. Ilyenképpen egy átfogó kép alakítható ki a vállalat helyzetéről.

A gazdasági vállalkozások előzetes befektetéseket igényelnek, és ennek következtében különféle költségekkel járnak. A profitorientált (üzemi, üzleti) tevékenységek végső célja a megfelelő szintű (többlet) jövedelem elérése. Ez persze csak úgy lehetséges, ha a remélt jövedelem érdekében előre befektetnek, a tevékenység létrehozásának előfeltételeit képező szükséges erőforrásokat felhasználják. A különböző erőforrások felhasználása (elhasználása) akkor sem nélkülözhető, ha nem nyereségorientált, hanem valamely nonprofit jellegű tevékenységről van szó. Csak így biztosított az adott nonprofit tevékenység megvalósulása, vagyis a cél szerinti feladat ellátására létrehozott szervezet megfelelő színvonalon tartása. A profitorientált szervezeteknél az elvárt jövedelem, a nonprofit szervezetek esetén a tevékenység megfelelő szintű elvégzése követeli meg a költségek racionális kezelését, a megfelelő költséggazdálkodást.

A költséggazdálkodás körébe tartozó tevékenység egymásra épülő, egymásból következő, egymást kiegészítő munkafolyamatból áll. Ez a folyamat a költségtervezéssel kezdődik, a költségelszámolással folytatódik és a költségek ellenőrzésével, elemzésével végződik. Mindezeket átfogja a költséggazdálkodás egészének megfelelő szervezési tevékenység.

Részletesebben vizsgálva a költséggazdálkodás folyamatait, a következő egymásra épülő mozzanatok különböztethetjük meg:

- költségszámítás:
- költségtervezés, ezen belül előkalkuláció, gazdasági kalkuláció
- önköltségszámítás, ezen belül kalkuláció, gazdasági kalkuláció
- költségelszámolás, ezen belül:
  - költségutalványozás, bizonylatolás
  - analitikus és szintetikus költségelszámolás
- költségellenőrzés
- költségelemzés
- költséggazdálkodás szervezése

A **költségszámítás** – mint elméleti kategória – átfogja a költségek fogalmának, tartalmának, csoportosításának, fajtáinak általános ismeretkörét. A költségszámítás ugyanakkor konkrét gyakorlati tevékenységet is jelent: a költségek tervezését és utólagos meghatározását, az önköltség számítását.

A tervezés minden tevékenység, így a költséggazdálkodás szükségszerű velejárója. A költségtervezés során indokolt előre meghatározni a költségek várható értékét. Csak így lehet előre jelezni a várható költségeket, és – ezek ismeretében – a várható jövedelmet is. A tervezés biztosítja azt is, hogy utólag elemezhesük a tervtől való indokolt és indokolatlan költségeltéréseket.

A költségszámítás – az analitikus és szintetikus költségelszámolásra építve – biztosítja a különféle szempontok szerint csoportosított költségértékeket a vállalatvezetés és más érdekhordozók számára. Ilyen költségértékek lehetnek: a költségnemek értéke, a közvetett és közvetlen költségek értéke, a különböző tartalmú egységköltségek, a gazdaságossági számításokhoz meghatározott költségek és egységköltségek, a változó és fix költségek stb.

A **költségszámítás** a költségek utalványozásával kezdődik, a bizonylatolással folytatódik, és a költségek analitikus és szintetikus elszámolásával teljesül ki. Mindezek biztosítják a megfelelő adatokat a költséggazdálkodás értékeléséhez, a költségelemzéshez, a költségellenőrzéshez, és általában a költséggazdálkodás információigényének a kielégítéséhez.

A **költségellenőrzésnek** kell választ adnia arra, hogy a költségek alakulása megfelel-e az előzetes terveknek, az elképzeléseknek, a várható igényeknek. Az esetleges eltérések oka it ugyancsak a költségellenőrzés keretében kell feltárni.

A **költségelemzésnek** kell választ adnia arra, hogy a költségalakulásból, ennek tendenciájából milyen következtetések vonhatók le a vállalkozás egészére, valamint az egyes tevékenységekre vonatkozóan.

A **költséggazdálkodás szervezése** jelenti mindazokat a szervezeti kereteket, amelyek között a költséggazdálkodással kapcsolatos adatok feldolgozásra, a költséggazdálkodás információs előállításra és hasznosításra kerülnek. Minden gazdasági egység, önálló gazdálkodás, országos érdekeltsgű társaság költségvetési tervét a könyvelési osztály által szolgáltatott adatok alapján készíti el, adatok, melyek az előző időszak eredményeiből és az elkövetkezendő időszakra vonatkozó előrejelzésekből állnak. Kidolgozása típusnyomtatványok vagy sajátos nyomtatványok alapján történik, a közigazgatási szervek igényei alapján. A típusnyomtatvány milyensége a bevételek és kiadások, valamint a jövőben folyósított kölcsönök és átutalások fajtájától függ.

A gazdasági egységek költségvetési tervét azok szabványos előírásaiban meghatározott szervek kell elfogadják és jóváhagyják. A költségvetést egy évre készítik, felosztják negyedévekre, és a következő részekből áll:

- az általános tevékenység költségvetése,
- a cash-flow meghatározása,
- állami garanciával felvett kölcsönök,
- a legfontosabb gazdasági-pénzügyi mutatószámok.

Az általános tevékenység költségvetése. A költségvetési tervnek ez a része információt nyújt a gazdasági egység elért jövedelméről, kiadásairól és eredményeiről, valamint az elkövetkezendő időszak elvárásairól. Ugyanakkor információt nyújt a profit szétosztásáról, a befektetések költségeiről és finanszírozásukról.

A **cash-flow** az adott gazdasági egység saját forrásainak szintézisével foglalkozó költségvetési terv-komponens. Itt a források eredetük szerint vannak csoportosítva, célja pedig a tevékenység folytonosságának biztosítása és nyomon követése. A cash-flow kidolgozásához olyan dokumentumok szükségesek, amelyek nyilvántartják a gazdasági egység pénzügyi helyzetét az adott periódusban.

A kincstári elemek közötti viszony a kincstári költségvetés keretén belül a következő:

- a periódus bevételei = követelések értéke a periódus elején + elvárt bevételek a periódus folyamán – az időszak végi követelések értéke;
- a periódus kifizetései = előző adósságok + elvárt költségek a periódus folyamán – periódus végi adósságok;
- kincstári költségvetés, nyitó mérleg, eredmények előrejelzése, előre jelzett mérleg.

Az állam által garantált kölcsönök. A költségvetési tervnek a megegyezések, szerződések alapján elkészített része, melyek alapján a gazdasági egység egy banktól, állami garancia alapján, lejben vagy valutában kölcsönt kapott, illetve kap. Segítségével információhoz jutunk a gazdasági egység kölcsöneiről és a visszafizetendő kamatok nagyságáról a periódus elején és végén.

A legfontosabb gazdasági-pénzügyi mutatószámok. A jelen pillanatban érvényes szabályzatok szerint a költségvetési tervnek ez az utolsó része. Segítségével jellemezni és értékelni lehet egy önálló gazdálkodás, országos érdekeltégű kereskedelmi társaság, kutatás-fejlesztési intézmény és magántőkével rendelkező gazdasági egység tevékenységét, illetve az előrejelzéseket. A költségvetési terv negyedik része a törvény által előírt következő mutatószámokat tartalmazza:

Likviditási mutatók:

1. Likviditási ráta = Forgóeszközök/Rövid lejáratú kötelezettségek
2. Likviditási gyorsráta = (Forgóeszközök – Készletek)/Rövid lejáratú kötelezettségek
3. Általános fizetőképességi ráta = Eszközök-összesen/Rövid lejáratú kötelezettségek

Pénzügyi egyensúlyt tükröző mutatók:

- 1 Pénzügyi függetlenséget tükröző ráta = Sajáttőke/Állandó tőke
2. Készletfinanszírozási ráta = Forgótőke/Készletek
= (Állandó tőke – Lekötött eszközök)/Készletek
3. Eladósodottsági fok = Adósságok összesen/Eszközök összesen
4. Sajáttőke és lekötött eszközök mutatója = Sajáttőke/Lekötött eszközök
5. Kötelezettségek forgási rátája = Üzleti forgalom/Adósságok átlaga
(forgási sebesség napokban) = 360/Kötelezettségek forgási rátája

1. Forgóeszközök forgása = Üzleti forgalom/Forgóeszközök
(forgási sebesség napokban) = 360/Forgóeszközök forgása
2. Eszközök (összes) forgása = Üzleti forgalom/Eszközök összesen
(forgási sebesség napokban) = 360/Eszközök (összes) forgása
3. A követelések átlagos behajtási ideje = Üzleti forgalom/Követelések átlaga
(forgási sebesség napokban) = 360/A követelések átlagos behajtási ideje

Jövedelmezőségi mutatók:

1. Gazdasági jövedelmezőségi ráta = Bruttó profit/Állandó tőke
2. Pénzügyi jövedelmezőségi ráta = Nettó profit/Sajáttőke
3. Az elfogyasztott források jövedelmezőségi rátája = Nettó profit/Összköltség
4. Kritikus jövedelmezőségi pont = Fix költségek összesen/[1 – Változó költségek
összesen/Fix költségek összesen + Változó költségek összesen]

A forgótőkével kapcsolatos mutatók:

1. Össz forgótőke = Eszközök összesen – Lekötött eszközök
2. Állandó forgótőke = Sajáttőke + Pénzügyi kötelezettségek (1–5 év között és felett) –
Lekötött eszközök összesen
3. Saját forgótőke = Sajáttőke – Lekötött eszközök összesen
4. Szükséges finanszírozás = Állandó forgótőke + Adósságok – Saját forgótőke + Elő-
ző periódus fedezetlen veszteségei
5. Forgóeszközök sajátőkével való lefedettsége = Saját forgótőke / Forgótőke összesen
6. Nettó forgótőke = Állandó sajátőke – Lekötött eszközök
7. Nettó kincstári érték = A forgótőke nettó globális értéke – Szükséges forgótőke
8. Cash-flow

A gazdasági tevékenység célja mindig valamilyen eredmény elérése, ennek érdekében pedig bizonyos ráfordítások szükségesek. Az eredmény (hozam) és a ráfordítás (erőforrás-

felhasználás) viszonya határozza meg a tevékenység gazdaságosságát. Javul a gazdaságosság, ha az eredményt kisebb ráfordítással érjük el, vagy ha egy adott ráfordítással nagyobb eredményhez jutunk. Innen származik a gazdaságosság fő elve, a „legkisebb ráfordítással a legnagyobb eredményt”. Tekintettel a termeléshez szükséges erőforrások esetenkénti szükségességére és a piaci verseny követelményeire, az anyagi javak termelésének megfelelő ütemű növeléséhez rendszeresen csökkenteni kell az egységnyi termeléshez tartozó erőforrás-szükségletet. Így érhetjük el, hogy az anyagi javak termelése gyorsabban növekedjen, mint a vállalat erőforrásai, vagy akkor is növekedjen, ha egyes erőforrásai (munkaerő, föld) nem bővülnek.

A fent említett ismérvek alapján egy vállalat költségvetési tervének kidolgozásakor figyelembe veszik a költségvetési terv kidolgozására vonatkozó, érvényben levő 2000/616-os sz. pénzügyminisztériumi határozatot, a gazdasági egységek nyereségének kiszámítására vonatkozó 1993/704-es és az 1994/974-es kormányrendeleteket, valamint ezen rendeletek módosításait.

A vállalat költségvetési tervének kidolgozásakor a célkitűzések a következők:

- a vállalat összes költségének és bevételének tükrözése,
- a vállalat rendelkezésére álló összes forrás tükrözése és
- a vállalatnak az alkalmazottakkal, bankokkal, állami háztartással, társadalombiztosítással szembeni kötelezettségei.

Bevételek:

- a) Az alaptevékenységből származó bevételeket a termelési terv alapján határozták meg. A tervet a vállalat alkalmazottainak száma, a termelési kapacitás, a várható szerződések, a várható kötelezettségek alapján állapítják meg.
- b) Más tevékenységekből származó bevételeket a már raktáron levő készletek eladása, a vállalat üzletében történő eladások alapján állapítják meg.

Költségek:

- a) az alaptevékenységből származó költségek:
  - az anyagi költségekkel kapcsolatos előrejelzéseket szintén a termelési terv segítségével állapítják meg; ugyanakkor figyelembe veszik a különböző nyersanyagok árát, valamint az inflációs előrejelzéseket;
  - az alkalmazottak bérköltségeivel kapcsolatos költségeket a termelési terv és a vállalat alkalmazottainak száma alapján állapítják meg, mely a vizsgált vállalat esetén 587 fő, figyelembe véve az elkövetkezendő periódusban esedékes béremeléseket is;
  - a közvetett költségek magukban foglalják a javításokkal, karbantartással, a nem közvetlenül a termelő személyzettel járó bérköltségeket;

- a különböző alapokhoz (nyugdíj, munkanélküli segély, társadalombiztosítás) való hozzájárulásokat;
- b) más tevékenységekből származó költségek: az értékesítési hálózattal felmerülő költségek, a szállítással, raktározással felmerülő költségek;
- c) a pénzügyi költségek: a felvett kölcsönök után fizetett kamatokat jelentik
- d) a rendkívüli költségek csoportjába soroljuk az időben ki nem fizetett kötelezettségekkel járó kamatokat.

Nettó profit:

Ha az érvényben levő szabályzat alapján a bruttó profitból levonják a profitadót, akkor megkapjuk a vállalat nettó profitját, melynek leosztásáról a közgyűlés dönt.

Befektetések:

A költségek csökkentése érdekében a vállalat olyan befektetéseket tervez az elkövetkezendő időszakban, melyek ezt lehetővé teszik. Ez esetben olyan gépek, szerszámok vásárlásáról van szó, melyek elősegítik a termelést, a minőség fenntartását, valamint megfelelnek a környezetvédelmi előírásoknak is.

A legfontosabb gazdasági-pénzügyi mutatószámok

	2003.	2004.
I. Likviditási mutatók		
1. Likviditási ráta	1,63	1,72
2. Likviditási gyorsráta	0,50	0,53
3. Általános fizetőképességi ráta	2,89	3,14
II. Pénzügyi egyensúlyt tükröző mutatók		
1. Pénzügyi függetlenséget tükröző ráta	0,84	0,85
2. Készletfinanszírozási ráta	0,56	0,64
3. Eladósodottsági ráta	0,45	0,42
4. Saját tőke és lekötött eszközök mutatója	1,28	1,21
5. Kötelezettségek forgási rátája		
Napokban kifejezve	110,1	74,8
III.		
1. Forgóeszközök forgása	2,58	3,74
Napokban kifejezve	139,5	96,8
2. Eszközök (összes) forgása		
Napokban kifejezve	246,6	176,5
3. Követelések behajtásának átlagideje		
Napokban kifejezve	37,5	23,7
IV. Jövedelmezőségi mutatók		
1. Gazdasági jövedelmezőségi ráta	18,03%	21,21%
2. Pénzügyi jövedelmezőségi ráta	14,7%	17,8%
3. Az elfogyasztott források jövedelmezőségi rátája	5,42%	5,07%
4. Kritikus jövedelmezőségi pont	55 462 millió lej	78 775 millió lej

V. Forgótőkével kapcsolatos mutatószámok		
1. Forgótőke összesen	25 129 millió lej	23 422 millió lej
2. Állandó forgótőke	11 028 millió lej	10 549 millió lej
3. Saját forgótőke	5273 millió lej	5794 millió lej
4. Finanszírozási szükséglet	10 164 millió lej	9202 millió lej
5. Forgóeszközök saját tőkével való lefedettség rátája	20,98%	24,74%
6. Szükséges forgótőke	9026 millió lej	8253 millió lej
7. Nettó forgótőke	9682 millió lej	10 241 millió lej
8. Nettó kincstári érték	656 millió lej	1988 millió lej
9. Cash flow	+ 2777	+ 7614

A likviditási elemzés nem egyéb, mint a likvid eszközök és a rövid lejáratú kötelezettségek összehasonlítása. A mutatószámok alapján megállapíthatjuk, hogy a vállalat likviditási rátája nagyobb, mint 1, ami kedvező értéknek számít s javuló tendenciát jelez. A vállalat képes megfelelő időben lekötött eszközeit készpénzzé változtatni, mellyel fedezheti kötelezettségeit, adósságait. A pénzügyi egyensúlyt jellemző mutatók egyensúlyhelyzetet mutatnak. Ami az eladósodottsági rátát illeti, annak értéke nagyon keveset csökkent az előző évhez képest. Azt tükrözi, hogy a vállalat, annak érdekében, hogy kötelezettségeit időben kifizesse, kénytelen kölcsönhöz folyamodni, de ez az összeg nem olyan magas, hogy aggodalmat keltsen. A felvett kölcsönök a normális tevékenység lebonyolításához nélkülözhetetlenek. Az általános fizetőképességi ráta is jelentős mértékben megnövekedett, 2,89-ről 3,14-re. Ami a követelések behajtásának átlagidejét illeti, csökkenést vehetünk észre, 37,5 napról 23,7-re. Ez azzal magyarázható, hogy a vállalat adóssai rövidebb időn belül fizetik ki tartozásaikat, mint az előző periódusban. A jövedelmezőségi mutatók szintén kedvező növekedést mutatnak. A gazdasági jövedelmezőségi ráta 18,03%-ról 21,21%-ra növekedett, a pénzügyi jövedelmezőségi ráta pedig 14,7%-ról 17,8%-ra. Ez a növekedés a bruttó, illetve a nettó profit növekedésével magyarázható. A saját forgótőke értéke 5273 millió lejről 5794 millió lejre növekedett, a cash flow pedig 2777 millióról 7614 millióra.

A vállalat célja, hogy az elkövetkezendő periódusban a 2003 végi 32%-os piaci részesedésről eljusson a 45%-os piaci részesedéshez. Az adatok azt mutatják, hogy a vállalat jó úton halad célja megvalósítása érdekében. Ezért egy olyan informatikai soft beszerzése, mely pénzügyi-gazdasági információkat nyújt a vezetőség számára, nagy előnyt jelent. A különböző gazdasági-pénzügyi mutatószámok elemzése létfontosságú a vállalatvezetőnek a döntéshozatalban, de fontos lehet az alkalmazottak és a részvényesek számára is.

Irodalomjegyzék

dr. Bíró Tibor – dr. Pucsek József – dr. Sztanó Imre: *Vállalkozások tevékenységének komplex elemzése*. Perfekt, Budapest, 2001.

dr. Bíró Tibor – dr. Pucsek József – dr. Sztanó Imre: *Vállalkozások tevékenységének gazdasági elemzése*. Perfekt, Budapest, 2001.

Paul A. Samuelson – William D. Nordhaus: *Közgazdaságtan*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.

Migráció Európában

PAJZOS CSABA

A migráció jelensége és kezelése – bár a napi politika, a sajtó és a közbeszéd sokat vél tudni róla – sokszor ellentmondásos, a migrációs folyamatok kiszámíthatatlannak tűnő folyamatokban mutatkoznak meg, megértésük bizonytalan, kordában tartásukat, szabályozásukat nemritkán éles és nehezen rendezhető viták kísérik. Az Európai Unión belüli mobilitás elégtelensége és ösztönzése, a kibővülését megelőző időszakban az új csatlakozó országokból várhatóan vélt és valós migrációs nyomás gazdasági veszélye és annak szabályozása, valamint az Unión kívüli harmadik országokból várható migráció egyaránt a disputák napirendjén szerepelt. Az új tagállamok polgárait csak a csatlakozást követően, hosszabb várakozási idő után vonatkozhatnak egységesen a munkaerő szabad áramlásának egységes szabályai, és ez a megoldás a korábbi bővítési lépésekkor is napirendre került. Az Európában várható hosszú távú demográfiai változások és rövid távú munkaerőpiaci egyensúlyi problémák egyaránt felvetik a zárt és védett piac nyitását, szabályozásának lehetőségeit.

Az országok, sőt a földrészek közötti nemzetközi vándorlási tendenciákat folyamatosan nyomon követő elemzések a 2000-es évek kezdetétől a migráció élénkülését jelzik. Az OECD évenként kiadott áttekintése¹ szerint az új bevándorló dolgozók iránti érdeklődést részben számos ország népességének korosodása magyarázza. És bár a bevándorlás szabályozása változatlanul elsődlegesen fontos, számos OECD ország igyekszik vonzani a képzett és magasan képzett külföldi dolgozókat, végzős külföldi diákokat. Néhány ország kevésbé képzett dolgozókat is keres, különösen a mezőgazdaság idénymunkáira (Egyesült Államok, Ausztria, Spanyol- és Görögország), az építőiparba, az idősek ellátására és más üzleti és háztartási szolgáltatásokra (Olaszország, Portugália, Egyesült Királyság). E folyamatokban jól érzékelhető az időszakos foglalkoztatás iránti növekvő igény, szoros kapcsolatban a munkaerőpiac új igényeivel.

A munkaerő-vándorlás azonban csupán egyik vonulata a migráció általános, a 90-es évek vége és 2002 első fele közötti észrevehető növekedésének. A vándorlás meghatározó hányadát továbbra is a családdal kapcsolatos (a hozzátartozók befogadását jelentő) migráció adja. (A SOPEMI Report egyébként évről-évre országonkénti részletezésben ismerteti a OECD-hez tartozó 30 országban a külföldi származású, de letelepült és munkavállalóként fogadottak sokféle adatát.)

¹ *Trends in international migration, SOPEMI 2003., OECD, 2004.*

Mindenesetre a bevándorlás máris meghatározó szerepet játszik több európai ország népessége demográfiai összetételének alakulásában (például Olasz- és Spanyolországban), különösen ott, ahol a népesség létszáma anélkül már csökkenne (például Németország). A terrorizmus elleni nemzetközi küzdelem a legtöbb kormányt ugyan szigorításokra készítette (az illegális migráció és az emberkereskedelem terén is), de több OECD ország újra szabályozta a külföldiek belépését, tartózkodását és alkalmazási lehetőségeit is (pl. Dánia, Németország, Portugália, Görögország).

Az OECD tanulmánya ezúttal külön részt szentel a régiók közötti, lokális migráció jelenségének. A „régió” itt a helyileg a szezonális foglalkoztatásban egymástól függő gazdaságokat, a nemzeti országhatároktól független (cross-border) gazdaságok létét, a nemzetközi város-régiókat vagy a nemzetek közötti, a küldő- és a fogadó országok egymás közötti hálózatait jelenti. A gyakorlatilag közös munkaerőpiacnak tekinthető régiók speciális helyzetének felismerése számos OECD országot késztetett a régiók munkaerő-áramlásának külön szabályozására.

Az *Employment in Europe* 2003-as évi kötete – részben az OECD adataira és értékelésére támaszkodva – ugyancsak külön foglalkozik a migráció jelenségeivel.

Mint köztudott, az EU határain belül, a négy „szabadságelvnek” megfelelően, a tőkével, az árukkal és a szolgáltatásokkal egyetemben a munkaerő is szabadon mozoghat; az EU állampolgárok munka- (és lakóhely-) megválasztását semmi nem korlátozhatja az EU-n belül. A tapasztalat azonban az, hogy – a határ menti (regionális) ingázó migráció kivételével – az EU polgárai nem igazán mobilisak, igen kevesen hagyják el országukat azért, hogy másikká költözzenek és ott dolgozzanak. (Ennek igen sok, egyebek között a nyelvi és a szociális ellátó rendszerekben gyökerező oka van.) A belső mobilitás elősegítése érdekében bevezetett, európai szintű, számítógépes álláskereső-kínáló rendszer, az EURES sem hozott eddig érdemleges változást ezen a téren.²

Az EU Bizottsága 2003 nyarán Thessalonikiben ambiciózus tervet terjesztett elő.³ A hosszú távra előrenéző terv abból indult ki, hogy: 1. a növekvő bevándorlás azért is szükséges, mert 2010 után valószínűleg csökkenni fog az EU-ban a foglalkoztatható népesség; 2. az EU-nak a bevándorlókat jobban kell integrálnia, a siker alapfeltétele a jövőbeni be-

² Az interneten található adatok szerint 2003. december elején 19 európai országból 1582 munkáltató keresett alkalmazottakat; a legnagyobb számban (117 cég) szakácsokat; 83–83 pincéretet, illetőleg számítógépes rendszerszervezőket és programozókat. A további lista: orvos (79), számítógépmérnök (56), konyhai és éttermi segítő (44), recepciós (42), utazási ügynökségi alkalmazott (37), ápolónő, sebész (34), számítógép-kezelő (33). A kereslettel szemben a 19 országból 41 450 álláskereső állt, köztük 2166 rendszerszervező és programozó, 1484 pincér, 1255 újságíró, író, 1225 recepciós stb.

³ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Region on immigration, integration and employment, COM (2003) 336. 03. 06. 2003.

vándorlás előkészítése; 3. az EU-nak meg kell tennie a szükséges kezdeményezéseket az EU szintjén a sokkal átfogóbb intézkedések érdekében.

Az elemzés megállapította, hogy a korábbi (például a II. világháborút követő) migrációs folyamatok nem hasonlíthatók össze a jelenlegivel; csak 2000 óta jellemző, hogy a migrációt 3 fő komponens alkotja: a munkavállalás, a családdegyesítés célú és a menedéket kérő. A foglalkoztatási célú bevándorlás azonban csak két országban bizonyult a leggyakoribb célnak; a többiben viszont a családdegyesítés.

A számos országban kedvezményezett IT (információ-technológiai) specialistákon kívül a legtöbb országban elsősorban szezonális dolgozókat fogadtak.

A bevándorlás évei ugyan jelentős külföldi jelenléthez vezettek Európa országaiban, de ahol legtöbb a külföldi (Ausztria, Németország, Belgium), ott is legfeljebb a lakosság 9–10%-át alkotják. (Görög-, Finnországban, Portugáliában, Spanyol- és Olaszországban mindössze 1,6–2,3% a külföldiek aránya.)

A holnap társadalmi-gazdasági realitása a harmadik országbeli (EU-n kívüli) országokból befogadott dolgozók minél teljesebb integrálását kívánja meg a befogadó országoktól.

Az EU előrettekintő politikája azonban – legalábbis időlegesen – hátrányosan szembekevert a régi tagállamok többségének az új tagállamokkal szemben bevezetett, a szabad munkaerő-vándorlást elnapoló intézkedéseivel.

A migráció jelentősége az Unió egyes országaiban lényegesen eltér, aminek számos gazdasági, földrajzi, történeti-kulturális, politikai stb. hagyománya és magyarázata van. Az európai országok népességszámban nagy különbséget mutatnak, Németország adja az EU 15-ök népességének több mint egyötödét, Franciaország, Nagy-Britannia és Olaszország a további 15–15%-ot és Spanyolország 10%-ot. A többi tagállam népességaránya lényegesen elmarad a „nagyokétól”, ami a vizsgálódásunk fókuszát jelentő migráció, migráns munkaerőpiac elemzése esetén akkor is fontos kérdés, hogyha egyébként az egyes országok gazdasági jelentőségét tekintve kevésbé fontos elemzési szempont. Az európai migráns népesség meghatározó többsége, mintegy 70%-a is a legnagyobb tagállamokban, Németországban, valamint Franciaországban és Nagy-Britanniában él.

Nem állíthatjuk azonban, hogy a migráció kizárólag ezekben az országokban jelentős, míg más országokban a kérdés korántsem fontos. Az egyes országok migrációs politikája szempontjából kétségtelenül az országban élő migránsok aránya a meghatározó. Az EU 15 országának átlagát tekintve a migráns népesség aránya közel 5%. A legjelentősebb migráns népesség – a népesség 1/3-a – az egyébként nagyon kicsi Luxemburgban él, emellett jelentős – közel 10% – a migráns népesség aránya Németországban, Belgiumban, Ausztriában. Különösen alacsony, legfeljebb 2% viszont a migránsok aránya a mediterrán országokban (Olaszországban, Spanyolországban, Portugáliában, Görögországban), valamint az északi

országok közül Finnországban. Más megközelítésben viszont az Európában élő migránsok összességének a megoszlása, az EU térségének egésze fontos. Láttuk, hogy Németország lélekszáma meghatározó Európában, ennél jóval (17,5% ponttal) magasabb arányban él itt az EU 15 országának migráns népessége. Az arány ellenkező irányban tér el a nagy déli országokban, Spanyolországban és Olaszországban, az ország jelentős részében a kétféle népesség országonkénti megoszlásában az eltérés nem jelentős, vagy egészen minimális.

A német és az ír migráció gyakorlata és értelmezése

Az összeurópai migrációt, migráns munkaerőpiacot vizsgálva Németország szerepe különösen kiemelkedő. Tanulmányunk egyik kiemelt terepe tehát Németország, a német migrációs tendenciák és a migrációs politika gyakorlata. Összehasonlításunk ellenpontjaként egy kicsi európai országot választottunk, eltérő migrációs hagyományokkal és gazdasági háttérrel, ahol a migráció aránya is elég alacsony, a tapasztalatok a két ország gyakorlatában eltérőek.

A két bemutatott ország migrációs gyakorlata nagyon eltérő demográfiai háttérre épül. Az alábbi táblázatban az ír és a német adat mellett – orientációképpen – bemutatjuk az Európai Unió átlagos értékeit és a magyar adatokat is. Azon a nyilvánvaló tényen túl, hogy Németország Európa legnagyobb, Írország pedig hazánkénál is kisebb népességű országa, az is egyértelmű, hogy például a magyar demográfiai adatok tendenciájukban a németekére hasonlítanak, míg az ír nagyon eltérő tradícióval bír. A nettó népességnövekedés Európában szerény mértékű, Németországban és Magyarországon negatív, míg Írországban nagyon jelentősen növekvő. Ugyanakkor Írországban a nettó migráció aránya is magas az évezred első évtizedében, ami összességében gyors népességnövekedést jelent.

Demográfiai adatok összevetése – EU, Németország, Írország és Magyarország

	népesség		nettó	nettó migráció	teljes
	2003	2004	népességnövekedés	2003	népességváltozás
	1000 fő		1000 főre		%
EU	453 685	454 905	0,5	2,2	2,7
Németország	82 537	82 545	-1,8	1,9	0,1
Írország	3 964	4 025	8,3	7,0	15,3
Magyarország	10 142	10 115	-3,9	1,2	-2,7

Forrás: Eurostat 2004, Münz (2004) számításai alapján

A külföldi népesség és a külföldi munkavállalók összetételét vizsgálva a két országban, elmondhatjuk, hogy a bevándorlás hagyománya eltérő, ami eltérő szerkezetű migráns népes-

séget eredményez. Írorszáiban a legutóbbi időkig meghatározó és nagyon koncentrált volt az angolszász (nagy-britanniai és USA) migráció, ami az utóbbi években alapvetően megváltozott; Németországba egymást követő hullámokban érkeztek migránsok, és a külföldiek összetétele, a migráns munkaerőpiac nagyon diverzifikált volt. Alapvető különbség továbbá, hogy a német migráció meghatározóan európai, különös tekintettel a 60-as évek mediterrán és török, majd a Közép- és Kelet-Európai régióra kiterjedő bevándorlására, az írországi migráció pedig a szomszédos Nagy-Britannia mellett jórészt Európán kívüli orientációjú.

Az eltérő gazdasági és kulturális háttér, a munkaerő mobilitását meghatározó hagyományok, a nyelvi korlátok, a migrációs hálók szerepe, a korábbi migráció hatása a jelen folyamataira nagymértékben meghatározza egy-egy ország migrációs gyakorlatát. A bemutatott két ország nagyon eltérő mintát mutat. Összegzésképpen két fontos elemet kell kiemelniük.

1. A mai németországi migráció korábbi tapasztalatokra épül. Az ötvenes-hatvanas évek gazdasági fellendülése olyan aktív és nyitott migrációs politikát eredményezett, ami a rotációs elvre és a német munkaerőpiac preferenciáira építve ösztönözte a munkaerő-migrációt, hatására végül nagy létszámú külföldi népesség érkezett – és az elképzelésekkel ellentétben maradt –, ami máig hatóan óvatos és védekező, a külföldi munkaerő toborzását tiltó és erősen szelektáló migrációs politikát fogalmaz meg. A legnagyobb migráns népességgel rendelkező, számos forrásból táplálkozó migráns munkaerőpiac úgy jön létre Németországban, hogy saját politikájukban valójában nem tekintik magukat explicit módon bevándorló országnak, amiből ambivalens, kiszámíthatatlan folyamatok eredeztethetőek.

2. Az ír példa éppen ellentétes és mentes a korábbi évtizedek terhes migrációs tapasztalataitól. Az ír gazdaság gyors felútása jelenleg támaszt folyamatos keresletet a pótlólagos munkaerő iránt, és nyitja meg munkaerőpiacát új migráns munkavállalói csoportok előtt offenzív és a védekező lehetőség megfogalmazása mellett migrációt ösztönző politikával. Az ír szabályozás példa arra, hogy az egyértelműen megfogalmazott, a migráció igényét felvető és a szabályozásában azt támogató rendszer alkalmas a gazdaság igényeivel egybeeső munkaerő-migrációs rendszert kialakítani. Nem hagyhatjuk azonban figyelmen kívül a nagyon eltérő gazdasági háttérfeltételeket és hagyományokat, a korábbi kedvezőtlen tapasztalatok hiányát. S természetesen nem tudhatjuk, hogy a jelenlegi rendszer hosszabb távon mennyire bizonyul sikeresnek.

Javaslatok

A tanulmányban bemutatott két ország migrációs politikájához kapcsolódva, s kissé pótolva a Zöld Könyv feletti és általában a foglalkoztatás- és migrációs politika közötti kapcsolatokot érintő vitákat, befejezésül néhány javaslatot tennénk a hazai politika főbb elemeire e téren. Ez pedig a két esetpéldából levont tanulságnak és egyben a mai hazai, a külföldiek foglalkoztatására vonatkozó rendszer kritikájának tekinthető.

– A munkaerőpiac keresleti és kínálati viszonyainak sokkal intenzívebb ismeretére, áttekinthetőségére és kutatására lenne szükség. Aligha tartható, hogy még a munkaügyi közérdekű adatokhoz sem lehet hozzáférni, az ECOSTAT, SOPEMI sem kap folyamatosan egy-egy, naprakész, összehasonlítható adatokat.

– A nagyfokú és látens illegális, informális foglalkoztatás miatt a rendészeti jelenségek elemzésére, kutatására is nagy szükség lenne, hogy a szabályozás folyamatos korrekciója megtörténhessen.

– A migrációs politikában fennmaradó nemzeti hatáskörök miatt mód nyílna bilaterális szerződések rendszerének kialakítására a rendezett és átlátható, ellenőrzött foglalkoztatás érdekében. Egy-egy foglalkoztatási megállapodás kiterhetne a hazatérés elősegítésére, a hazautalások (és munkáltatói utalások) rendjére, a visszafogadási kötelezettségre, a potenciális munkavállalók részletes felvilágosítására, valamint a jogszerző idők és munkatapasztalat esetleges figyelembevételére, exportjára.

– A külföldi foglalkoztatásának tranzakciós költségei csökkentendők és az eljárási rendszer (munkavállalási engedély, munkavállalási, jövedelemszerzési vízum beszerzése, majd tartózkodási engedély, évente hosszabbítandó/ismételt munkavállalási engedély és tartózkodási engedély, illeték, fordítási díjak és hitelesítés, egészségügyi vizsgálat és díjak fizetése, végzettség okmányainak fordítása és hitelesítése) egyszerűsítendő.

– A külföldi munkaerő foglalkoztatásában meglévő közterhek átalakítása szükséges. A külföldiek foglalkoztatása ugyanis sem lehet olcsóbb a munkáltatók számára, mint a hazai munkaerőé, hiszen az feltehetőleg nemkívánatos hatással járna.

Románia jelenleg még nem nevezhető migrációs célsországnak. Várhatóan azonban, az Európai Unióhoz történő csatlakozás után, hazánkban is fokozottabban megjelenik majd a külföldről érkező migráns népesség, amelyet valahogyan majd kezelni kell. Továbbá várhatóan a hazai munkaerő egy része is élni kíván majd migrációs szabadságjogával, bár még, amint a fentiekből kitűnik, az EU tagországai ezt a kérdést eltérő módon szabályozzák. Mindenesetre a hazai foglalkoztatási politika számára javasolt a fenti folyamatok és tapasztalatok folyamatos nyomon követése.

Felhasznált irodalom

Bommes, M. – Kolb, H.: Germany, A case study. In: *The Transatlantic Dialogue on Migration Governance 2005*. Migration Policy Group Brussels – German Marshall Fund US, 2005.

Hárs, Á. – Kovás A. – Tóth J.: *Két Európai Unió tagállam migrációs szakpolitikájának összehasonlító elemzése*. 2005, www.afsz.hu

Lukács Éva – Király Miklós (szerk.): *Migráció és Európai Unió*. AduPrint, Budapest, 2001.

-
- Minns, Chris: *Immigration policy and the skills of Irish immigrants: evidence and implications*. Trinity College Dublin, IIS Discussion Paper 68, 2005.
- Münz, Reiner: *Migrants in Europe and their Economic Position: Evidence from the European Labour Force Survey and from other Sources*. HWWA, July 2004.
- Ruhs, Martin: *Managing the Immigration and Employment of Non-EU Nationals in Ireland*. The Policy Institute at Trinity College Dublin, studies in public policy 19, 2005.
- Schneider, Hildegard: Towards a European Migration Policy: from Maastricht to Amsterdam, from Tampere to The Hague. In: *Migration, Integration and Citizenship. A Challenge for Europe's Future* Vol. II Edited by H. Schneider, University of Maastrich, 2005, 7–34.
- Tóth, Judit: Hungary (National report) In: *The Legal Status of Migrants Admitted for Employment*. Edited by Ryszard Cholewinski. 2004 July, Council of Europe, Strasbourg, 2004, 56–60.
- *** *Commission's Communication COM*, 508 final. First Annual Report on Migration and Integration, 2004.
- *** *Lisbon employment targets*, Communication from the Commission on immigration, integration and employment COM, 336 final, 2003.
- *** *Thessaloniki European Council's conclusions* (19–20 July 2003)
- *** *Trends in international migration*, SOPEMI 2003, OECD, 2004.
- *** *National Employment Action Plan, Ireland, 2003-2005*, Department Of Enterprise Trade and Employment, October 2003.
- *** European Job Mobility Portal: <http://europa.eu.int/eures>
-

Felsőfokú közgazdászképzés a bolognai folyamat elvárásaiban a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen

PÉTER GYÖRGY – PÉTER ANDRÁS

Ma Európában az oktatás korszerűsítésének a reformja megy végbe. Melyek azok a folyamatok, amelyek szükségessé teszik és napirendre tűzik az átalakítást?

Az egyetemi oktatás stratégiáját a jelenkor alapvető folyamatai, a XXI. század kihívásai határozzák meg. Ebben az összefüggésben a jelenkori tudományos-műszaki forradalom térhódítása, a harmadik ipari forradalom kibontakozása, ezen az alapon az intenzív gazdasági fejlődés felgyorsulása és a gazdaságok szerkezeti átalakulása fejezik ki a mai gazdasági globalizáció alapvető irányait. Az a nemzetközi versengés, amely a felsorolt területeken megy végbe, mindenekelőtt Japánt, bizonyos lemaradással az Észak-amerikai Egyesült Államokat hozta ki győztesnek, jelezve ugyanakkor Európa hátrányát ebben a vonatkozásban.

Nem véletlenül figyelt fel Európa helyzetére a kérdés számos tudományos szakértője. Lothar Späth *Európa álma* című munkájában már a 90-es években megállapította, hogy Európának, aki a világnak a természettudományt, a modern technikát, a felvilágosodást és az individualizmust adta, ma már meggyengült és megromlott a pozíciója a globális versenyben, és ha nem vigyáz, a XXI. században könnyen műszaki és kulturális múzeummmá válhat.

Így került előtérbe az integrált Európa eszméje, amely ma 25 (nemsokára 27) állam közel 500 millió lakossal egységesen képes fellépni a nemzetközi gazdasági versenyben.

Az új kihívásokra meghatározó az a válasz, amelyet az Európai Tanács 2000 márciusi értekezlete adott, s mely szerint a legfontosabb cél, hogy „2010-re Európa legyen a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdasága, amely képes a fenntartható gazdasági növekedés elérésére, egyre több és jobb munkalehetőség, nagyobb társadalmi kohézió megteremtésére”. A lisszaboni határozatot követően az Európai Tanács 2001-ben a göteborgi fejlesztési stratégiát dolgozta ki, amelyben a fenntartható gazdasági növekedés továbbfokozását és a versenyképesség erősítését helyezte előtérbe.

Ebben a gazdaságfejlesztési stratégiában a tudásalapú gazdaság kialakítása a meghatározó. Ez azt jelenti, hogy tekintettel a természeti tényezők szűkülésére, a fejlesztésben a humántényezők válnak döntővé, amelyben a tudás a gazdasági növekedés motorját jelenti. A fejlett világ viszonylatában is, az OECD országainak hosszú távú gazdaságfejlesztési stratégiájában is kifejeződik ez a változás, ahol a műszaki tőkével szemben ugyancsak a humántőke és ennek keretében a tudástőke létrejötte és felhasználása fejezi ki a gazdasági fejlődés meghatározó tényezőjét.

A világgazdaság minőségi átalakulásából az oktatás sem maradhat ki. Egyik legfontosabb célkitűzés a tudásalapú gazdaság létrehozásában Európában jelenleg a bolognai folyamatban kifejeződő oktatáspolitikai alapelvek kidolgozása és követése.

Ismeretes, hogy 1998. május 25-én a francia, brit, német és olasz oktatási miniszterek fogalmazták meg a Sorbonne-i Nyilatkozatot, amelyben az európai felsőoktatási rendszer harmonizációját határozták el, kihangsúlyozva a tudás Európájában a tanítás és tanulás összehasonlító kereteit és rendszerét, hogy ezzel lehetővé tegyék a diplomák kölcsönös elismerését.

Ezután 1999. június 19–20. között 29 európai ország oktatási minisztereinek a Bolognai egyetemen elfogadott Nyilatkozata fektette le az Európai Felsőoktatási Térség létrehozását 2010-ig, és ugyanakkor meghatározta a rendszer alapelveit. A dokumentum tartalmazza az egymásra épülő többciklusú felsőoktatási struktúra bevezetését, az oktatói-kutatói munka mobilitását biztosító feltételek megteremtését, a felsőoktatás minőségének javítását. A Nyilatkozat aláírói ugyanakkor elhatározták, hogy az elért eredményeket kétévenként értékelik és az előálló szükségletek által megkövetelt új feladatokat állapítanak meg.

Ezt követően a Prágai Nyilatkozat az Európai Felsőoktatási Térség további teendőit állapította meg, amelyben kihangsúlyozták az élethosszig tartó permanens tanulás fontosságát és oktatás minőségének továbbfejlesztését.

A 2003. szeptember 19-i berlini értekezleten 33 európai ország képviselői az Európai Kutatási Térség létrehozásáról döntöttek, amelyben a felsőoktatás tudományos kutatói munka stratégiáját határozták meg. Ugyanitt pontosították a háromciklusú felsőoktatás struktúráját is.

2005 májusában a Bergenben 45 ország miniszterei képviselőjében megtartott értekezlet a minőség továbbfejlesztését hangsúlyozta és a minőség biztosítását garantáló és ellenőrző testületek létrehozását határozta el.

A bolognai folyamat során megállapított alapelvek és teendők teljesítésével az egyetemek valóságos tudásközpontokká kell váljanak. Ugyanis a tudásalapú gazdaság létrehozásában az egyetemek a legátfogóbb, legintenzívebb, legigényesebb feladatokat teljesítik. A tudásalapú gazdaság megteremtésének stratégiáját, létrehozásának elméleti alapjait a közgazdaság-tudomány dolgozza ki és fogalmazza meg, amelyben az egyetemeken folyó tudományos kutatás és oktatás kiemelkedő szerepet tölt be. A kutatók és oktatók azzal az igénnyel kerülnek szembe, hogy képesek legyenek a magas szellemi tőkével rendelkező szakemberek kiképzésére. Ugyanis a termelési, szolgáltatási folyamatokban ma a befektetett szellemi hozzáadott tőke mértéke és színvonala jelenti a meghatározó tényezőt. Az előző időszak nyersanyag- és energiaigényes termelésével szemben jelenleg a növekvő tudásigényes szolgáltatások tényezőire tevődik a hangsúly. A tudásalapú gazdaságban az anyagot, az energi-

át és az izomerőt kiszorítják a szellemi javak, a készségek kifejlődésével létrejövő kreatív gondolatok, ötletek, tudományos alkotó ismeretek, a tudásintenzív folyamatok.

Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke, a Nagyváradi Partiumi Egyetemen tartott előadásában is hangsúlyozta, hogy olyan termékek és szolgáltatások előállítása válik fontossá, amelyek növekvő szellemi hozzáadott tőkeértéket fejeznek ki és kifinomuló szükségleteket elégítenek ki. A mai termelés és szolgáltatás tehát lényegében kiművelt humántényező-ráfordítást jelent, ahol a tudástőke meghatározó elem.

A bolognai folyamat néven elindult európai felsőoktatási reform szerint az oktatás a vertikálisan egymásra épülő 3 éves alap (bachelor) képzéssel kezdődik, erre épül a 2 éves mesteri fokozat, és a 3 éves doktorátussal fejeződik be. A piramis alakban felépülő oktatási struktúra egyrészt a képességek szelekcióját próbálja kihozni, másrészt gyakorlat- (piac-) orientált szükségleteket igyekszik kielégíteni. Itt mindenekelőtt azt vesszük észre, hogy a tulajdonképpeni licenciátus képzés ideje a legtöbb szaknál, a felsőfokú közgazdászképzésben is 4 évről 3 évre csökkent. Egyes vélemények szerint az új rendszerben nem annyira az oktatás hossza, hanem annak minősége és gyakorlati haszna a lényeges. Az új szisztémával a klasszikus oktatás egyes hiányosságát próbálják pótolni, ahol a fiatalok sokszor többet tanultak a múlttól, mint a jövőbeni fejlődés által meghatározott elvárásokról. Az Education for New Millenium szellemében az oktatásban a jövő kell uralkodjék, amelyben a korszerűség, a hatékonyság és finalitás meghatározása válják lényegessé.

A bolognai határozat és az azt követő irányelvek csupán az általános keretet határozzák meg a felsőoktatás reformjában, ennek véghezvitelét minden csatlakozó ország nemzeti sajátosságai szerint konkretizálják és valósítják meg.

A reformot megelőzően a magyar nyelven folyó felsőfokú közgazdászképzés a Tőkés László püspök úr védnökségével létesített és működtetett Partiumi Keresztény Egyetemen eleinte az 1990-ben létesült Sulyok István Főiskola keretében az 1955–1956-os tanévben indult el közgazdász – egyházi intendáns képzés formájában. Ez az oktatási forma a főiskola egyetemmé válásával 2000-ben Management szak néven működik ideiglenes minisztériumi jóváhagyással. Ugyancsak ideiglenes akreditációval jött létre 2000-ben a Kereskedelem, Turizmus és Szolgáltatások Gazdaságtana szak, amelynek végzős hallgatói az idén államvizsgáznak.

A közgazdászképzést nem csupán extenzíven, hanem mélydimenzióban, minőségileg is fejlesztettük. Ezt jelentős mértékben segítették elő a tanáraink által szerkesztett egyetemi jegyzetek, példatárok és egyéb segédeszközök. Így például Dr. Kovács Béla gazdaságmatematikából, Dr. Péter György – Kinter Tünde – Pajzos Csaba makroökonómiából, Kánya Hajnalka a marketing alapjairól, Dr. Farkas Sándor gazdaság- és tudománytörténetből jelentettek meg jegyzeteket. A legfontosabb tárgyakat magasan képzett professzoraink, do-

censeink, adjunktusaink oktatják. Az a tény is hozzájárul az oktatás minőségéhez, a szemináriumi tevékenység javításához, hogy a fiatal tanerők az országban vagy külföldön doktorálnak és alapos tudással, valamint megfelelő tapasztalattal rendelkeznek. Az oktatást nem csupán globálisan, valamennyi hallgató részére, hanem szelektíven is megszervezzük, és ápoljuk legjobb képességű diákjaink kreativitását is.

Oktatói munkánk sikerét és a közgazdasági szakoktatás jövőjét egyetemünkön az utóbbi 6 évben elért eredményeink támasztják alá, mindenekelőtt végzős hallgatóink államvizsgasikerei.

A közgazdászképzés összesített adatait a Partiumi Keresztény Egyetemen a következő táblázat tartalmazza :

Szak	Iskolai év	Abszolvensek	Államvizsgáztak	Egyetem
<i>Intézményi Management</i>	1999–2000	13	13	Babeş–Bolyai TE
	2000–2001	25	25	
<i>Management</i>	2001–2002	22	15	
	2002–2003	20	19	
	2003–2004	34	20	
	2004–2005	57	56	Temesvári TE
Összesen			148	
	2005–2006	39		
<i>K.T.Sz.egységek</i>	2005–2006	25		
Összesen		235		

Amint az adatokból is kiténik, az 1995–2006-os időszakban a közgazdasági szakon összesen 235 hallgató végzett, és ebből 2005-ig 148-an sikeresen államvizsgáztak. Ezzel rendszeresen túlteljesítettük az akkreditációs feltételeket. A Management szakon a 2002–2003-as és a 2004–2005-ös tanév végzettjei közel száz százalékban sikeresen államvizsgáztak, és így kitűnően teljesítették a követelményeket.

Abszolvenseink rövid időn belül el is helyezkedtek, közülük többen már tanulmányaik idején megfelelő álláshoz jutottak és derekasan meg is állják a helyüket a gazdasági életben. A legtöbbször Nagyváradon és környékén, általában a Partiumban vállalt munkát, és számos nálunk végzett diák felelős beosztásban dolgozik. Ezzel még egyszer bebizonyosodik, hogy hamisnak bizonyul az a felfogás, amely szerint a magyar nyelven végzett közgazdász fiatalok nem képesek megállni a helyüket a gyakorlatban, ha nem románul tanulnak.

Az Alkalmazott Tudományok Kar keretében folyó színvonalas közgazdászképzés céljából az egyetem igyekezett nagy tekintélyű egyetemi tanárokat meghívni és alkalmazni. A kolozsvári Babeş–Bolyai egyetemről átvitt és alapállásban nyert alkalmazást Dr. Furdek Mátyás docens, Dr. Péter György professzor, Dr. Nistor Ioan professzor, Dr. Biró András docens, Dr. Farkas Sándor docens. Ugyancsak a kolozsvári egyetemről társult tanári minő-

ségben dolgozott Dr. Fazakas József professzor, a budapesti Károlyi Gáspár Református Főiskoláról Dr. Raffai Ernő docens és Dr. Kolozsi Jenő professzor a kolozsvári egyetemről. Ugyanilyen minőségben végez oktatói tevékenységet Dr. Kovács Béla professzor a Temesvári Műszaki Egyetemről és Dr. Cosma Dorin professzor a Temesvári Egyetem Közgazdasági karáról. Óraadóként tanít Dr. Csetri Elek professzor a kolozsvári Babes–Bolyai Egyetemről, Dr. Veselényi Tibor docens a Nagyváradai Állami Egyetemről, Dr. Neményi Ágnes docens a kolozsvári egyetemről, Dr. Neményi József a Bukaresti Vesenytanácstól. Óraadóként tanít Bors Violetta, Florián Gyula, Kovács Csaba, Benedek Klára, Nagy Csaba és Szakáli István.

A kar vezetősége különös figyelmet fordított a fiatal tanerők képzésére és előléptetésére. Alapállást töltenek be Drd. Zakota Zoltán adjunktus és Drd. Szász Erzsébet adjunktus. Kiváló teljesítményt nyújtanak mind a didaktikai munkában, mind a tudományos kutató tevékenységben és végleges alkalmazást nyertek Drd. Kánya Hajnalka tanársegéd, Drd. Kinter Tünde tanársegéd, Drd. Pajzos Csaba tanársegéd, Ms. Péter András gyakornok és Drd. Nagy Edit gyakornok.

Egyetemünkön az oktatás hátterét a jól felszerelt infrastruktúra biztosítja. A református egyház és a magyar állam támogatásával didaktikai és szociális célokat szolgáló, tanári lakásokat biztosító új, modern objektum épült. A felújított Arany János kollégium civilizált feltételeket biztosít diákjaink elszállásolására. Több ezer kötetes szakkönyvvvel, folyóirattal ellátott egyetemi könyvtárral, megfelelő tantermekkel, gazdagon felszerelt, korszerű laboratóriumokkal rendelkezünk.

A bolognai folyamat során Romániában is a felsőoktatás valóságos reformja kezdődött el. A 2005/88-as kormányhatározat értelmében a 2005–2006-os tanévben kötelezően bevezették a háromciklusú rendszerben az alapképzést, a licenciátust. A határozat a feladatot csupán általánosan fogalmazza meg, a továbbiakban az egyetemek felelősek a teendők pontos megállapításában, hogy azok a legjobb eredménnyel teljesíthetők is legyenek.

A bachelort, vagyis az alapképzést a folyó iskolai évben a Nagyváradai Partiumi Keresztény Egyetemen is elkezdtük. Ebben a rendszerben a 2005–2006-os tanévben a Management szakon 79-en, a Kereskedelem, Turizmus és Szolgáltatások Gazdaságtanának szakán 80-an nyertek felvételt. A 2006–2007-es iskolai évre mindkét szakon 75–75, összesen 150 helyet hirdettünk meg.

Az új szisztémában beinduló oktatás bevezetésére megteremtettük a szükséges feltételeket. A csökkentett képzési időnek megfelelő hallgatócentrikus tanterveket és programokat dolgoztunk ki és alkalmazunk, meghatároztuk a kötelező és fakultatív tárgyakat, és az oktatásban hangsúlyt helyezünk az ismeretek alapos elsajátítására, megértésére és gyakorlati hasznosítására. A készségek kifejlesztése céljából a nyár folyamán szakunkon a gazdasági és társadalmi egységekben szakmai gyakorlatot szervezünk.

Egyetemünkön kiemelkedő terület a fiatalok nevelése. Tekintettel intézményünk keresztény jellegére és az anyanyelven folyó oktatásra, bevezettük a keresztény etika és a magyarságtudomány tanítását. Az oktatás korszerűsítésével, a formatív oktatás meghonosításával és a hatékony neveléssel azt akarjuk elérni, hogy egyetemi hallgatóink készségeik maximumát nyújtsák mind a tanulásban, mind a gyakorlati munkában.

Az Oktatási és Kutatási Minisztérium által kiadott 2005/3928-as rendelete értelmében, folyó iskolai évben elvégeztük és napirenden tartjuk mind tanszéki, mind kari szinten tevékenységünk önértékelését, és minőségbiztosítás céljából évi jelentésben tüntetjük fel a megvalósításokat és a további feladatokat. Arra törekszünk, hogy a végleges akkreditálással párhuzamosan szakunk megfelelő minősítést nyerjen el ahhoz, hogy ne csupán a licenciátusra, hanem a mesteri képzésre is feljogosítsa.

Összhangban a fejlett világban és a román társadalomban is kibontakozó tendenciákkal, a Partiumi Keresztény Egyetemen és ennek keretében a közgazdasági szakon is egy olyan jövőképet kifejező fejlesztési curriculumot dolgoztunk ki és követünk, amelyben az elkövetkező tíz évben egyetemünket olyan tudásközponttá, képzési és kutatási intézménnyé óhajtjuk fejleszteni, amely a magas szellemi tőkének birtokában rendelkező szakemberek kiképzésére hivatott.

Újdonságok a gazdasági és pénzügyi jogszabályozásban XXXVI. rész

PÁSZTOR CSABA

A Hivatalos Közlöny I. részének 2006/196–2006/402-es számaiban megjelent gazdasági, pénzügyi újdonságok a következő témaköröket ölelik fel:

1. adózás, adóbevallás;
2. állóeszközök amortizációja, felértékelése;
3. munkabérszerződések, munkabérre befizetendő összegek;
4. vám, áfa, luxusadó, pénzmosás, nyereségadó;
5. privatizáció, kedvezmények kis- és középvállalatok részére, mezőgazdasági pénzki-egyenlítések, tőzsdepiaci normák;
6. pénzügyi auditálás, könyvvizsgálás;
7. nyugdíjak, ösztöndíjak;
8. könyvviteli normák, hitelszövetkezetek működése;
9. ingatlanok és földterületek visszaigénylése, tűzoltósági kötelezettségek, fiskális kasszagép használata;
10. külföldi utazás, helységnevek, fogyasztóvédelem, a kereskedelmi társaságok bejegyzése.

- 1.1. A 2006/299-es sz. kormányhatározat (2006/237-es sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2001/75-ös sz. rendeletet a fiskális bizonyítványok területén, tartalmazza a megszervezésére és működésére vonatkozó módszertani normáikat.
- 1.2. A 2006/421-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2006/275-ös sz. H. K.) tartalmazza a 200-as sz. típusnyomtatványt, amelyet a természetes személyeknek ki kell tölteniük és a területi adóhivatalokhoz le kell adniuk 2006. 05. 15-ig, a 2005-ös évi, nem munkabérből származó jövedelmeikre vonatkozóan.
- 1.3. A 2006/409-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2006/286-os sz. H. K.) előírja a vonalkódrendszer alkalmazását kereskedelmi társaságok fiskális nyilatkozatai esetében.
- 1.4. A 2006/411-es sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2006/294-es sz. H. K.) tartalmazza a mezőgazdasági tevékenységekből származó jövedelmek adózásának módját a jövedelmek normái szerint és a nyilatkozatok modelljeit.
- 1.5. A 2006/425-ös sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2006/298-as sz. H. K.) tartalmazza a fiskális nyilatkozat modelljét és tartalmát.

- 1.6. A 2006/580-as sz. kormányhatározat (2006/400-as sz. H. K.) megváltoztatja a 2003/571-es sz. adótörvény módszertani normáinak 70-es sz. pontját, amely szerint 2006-ban a profitadó, nyereségadó számításában a valutában való kölcsönök esetén 6%-os kamatlábbal kell dolgoznunk.
- 3.1. A 2006/234-es sz. kormányhatározat (2006/196-os sz. H. K.) jóváhagyja a 2005/279-es sz. törvény alkalmazására vonatkozó módszertani normákat, szabályozván a munkahelyen való inaskodás jogi keretét.
- 3.2. A 2006/145-ös sz. munkaügyi, szociális-szolidaritási és családügyi miniszteri rendelet (2006/199-es sz. H. K.) tartalmazza az ebédjegyek egyedi értékét 2006 első félévére (7,15 lej).
- 3.3. A 2006/100-as sz. munkaügyi, szociális-szolidaritási és családügyi miniszteri rendelet (2006/184-es sz. H. K.) tartalmazza a típusnyomtatványt, amelyet 2006. 01. 01-től kell leadni a munkakönyvek és bérlisták nyilvántartásáért. Ezért a beralapra számított 0,75%-ot vagy 0,25%-ot kell fizetni. A leadási határidőt a 2006/216-os rendelet (2006/285-ös sz. H. K.) 2006. 04. 25-ig hosszabbítja.
- 3.4. A 2006/142-es sz., az Országos Egészségügyi Biztosító elnökének rendelete (2006/287-es sz. H. K.) megváltoztatja és kibővíti a 2005/221-es sz. rendeletét az egészségügyi alap számítására vonatkozó módszertani normákat illetően.
- 4.1. A 2006/303-as sz. pénzügyminisztériumi rendelet (2006/214-es sz. H. K.) tartalmazza egyes árucsoportok importjának ÁFA-mentesítési bizonylatát a 2003/571-es sz. adótörvény 157-es (3) cikkelye alapján.
- 4.2. A 2006/86-os sz. törvény (2006/350-es sz. H. K.) tartalmazza a vámügyi törvénykönyvet.
- 5.1. A 2006/64-es sz., a Kis- és Középvállalatok és Szövetkezetek elnökének rendelete (2006/212-es sz. H. K.) tartalmazza a kis- és középvállalatok és szövetkezetek fejlesztésére vonatkozó kedvezmények alkalmazására való Programot, amely szerint a fejlesztésre felhasznált alapot számításba veszik mint beruházott bruttó profitot. A kérvények leadási határideje a program esetén 2006. 12. 05.
- 5.2. A 2006/20-as sz. sürgősségi kormányrendelet (2006/216-os sz. H. K.) tartalmazza az ökológikus (vegyszermentes) növénytermesztéssel foglalkoztató mezőgazdászok segélyezését értékjegyek és/vagy pénz formájában.
- 5.3. A 2006/30-as sz., a Román Szerzői Jogvédelmi Egyesület rendelete (2006/231-es sz. H. K.) tartalmazza a típusnyomtatványokat, amelyeket e területen használni kötelez.
- 5.4. A 2006/218-as sz. mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és falufejlesztési miniszteri rendelet (2006/311-es sz. H. K.) jóváhagyja a 2006/20-as sz. sürgősségi kormányrendelet alkalmazására vonatkozó módszertani normáit 2006-ra a növénytermesz-

tőknek (cukorrépa, szója, gyógynövények, komló, zöldségek, korai krumpli, eper, gyümölcsfák, szőlő) járó segélyek területén.

- 5.5. A 2006/201-es sz. mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és falufejlesztési miniszteri rendelet tartalmazza a 2005/1853-as sz. kormányhatározat alkalmazására vonatkozó módszertani normákat az állattenyésztéssel foglalkozó mezőgazdászok segélyezését illetően.
- 6.1. A 2006/85-ös sz. törvény (2006/359-es sz. H. K.) tartalmazza a fizetéseképtelenségre vonatkozó jogszabályozást.
- 8.1. A 2006/33-as sz. törvény (2006/200-as sz. H. K.) jóváhagyja a jelzáloghitelre kölcsönző bankok működését.
- 8.2. A 2006/34-es sz. törvény (2006/200-as sz. H. K.) a jelzáloghitel figyelembevételével megváltoztatja és kibővíti az 1999/190-es sz. törvényt az ingatlan-beruházások területén.
- 8.3. A 2006/32-es sz. törvény (2006/264-es sz. H. K.) a jelzálogkötvény területén tartalmaz jogszabályozást.
- 9.1. Az 1996/7-es sz. kataszteri törvény (2006/201-es sz. H. K.) újraközlésre kerül.
- 9.2. A 2006/62-es sz. törvény (2006/268-as sz. H. K.) kibővíti az 1996/114-es sz. lakástörvényt, amely szabályozza a lakásépítésre szánt 20%-os állami segélyt, ha a befektetés értéke nem nagyobb 100 000 eurónál és további hat feltételt betart. A törvényt 2006. 07. 01-től alkalmazzák.
- 10.1. A 2006/49-es sz. törvény (2006. 03. 20/246-os sz. H. K.) jóváhagyja a 2002/195-ös sz. sürgősségi kormányrendeletet, tartalmazván a közúti forgalom szabályozását. A törvény a megjelenése után hat hónappal lép érvénybe.
- 10.2. A 2006/475-ös sz. kormányhatározat (2006/337-es sz. H. K.) kötelezi a külföldre utazó román állampolgárokat, hogy a határátlépéskor, az Európai Unió államai-ba való utazás esetében, 150 eurót kell felmutassanak, illetve, ha vízummentes országokba utaznak, akkor 100 eurót.

Rezumatul revistei

Ce va însemna pentru România Politica Agricolă Comună a UE?

MÁRIA VINCZE

Studiul conține o comparație între primele efecte ale PAC și despre reformele ulterioare ale acesteia.

Concluzia finală este că în perioada 2005-2007, aplicarea PAC-ului este diferit în țările membre actuale, adică sfera de acțiune pe plan național este mult mai complexă decât cu 50 de ani în urmă.

UE nu dispune de o strategie agricolă comună, astfel și România are posibilitatea de a elabora o strategie agrară proprie, care să corespundă nevoilor și premiselor sale.

Esența studiului a fost oferirea unei priviri de ansamblu despre PAC a UE, a cărei implementare este obligatorie în fiecare țară aderată.

***

Strategia de marketing a transporturilor rutiere de marfă în perspectiva aderării României la Uniunea Europeană

ILDIKÓ DÓCZI

Pe piața transporturilor de marfă competiția este acerbă, căraușii români fiind nevoiți să concureze cu transportatorii din Bulgaria, care au costuri mai reduse, și cu cele din UE, care au un management mai bun și oferă servicii complete de logistică.

Pe piața Uniunii Europene la care vrem să ne aderăm, putem concura numai cu îmbunătățirea calităților serviciilor oferite. Ca soluție în lupta de preț și dumping, transportatorii din UE au ales să ofere soluții complete de logistică pentru clienții lor.

Căutând soluția mi-a venit ideea ca să scriu despre managementul calității în domeniul transporturilor, și în concluzie să conturez o posibilă strategie de marketing.

Scopul meu principal este să pun în centrul atenției firmele mici și mijlocii care domină piața ca și număr, și să le ofer o posibilă soluție, o posibilă strategie de marketing care îi poate ajuta să rămână în competiție.

Bugetul de venituri și cheltuieli

ENIKÓ TURZAI

În practica economică din țara noastră, bugetul de venituri și cheltuieli reprezintă principalul instrument de programare atât a rezultatelor financiare cât și a fondurilor necesare. Cu ajutorul său, întreprinderile își previzionează pe o anumită perioadă de timp, de obicei un an și defalcat pe trimestre, veniturile și cheltuielile financiare, urmărind realizarea echilibrului financiar al întreprinderii.

Bugetul de venituri și cheltuieli este un plan operațional, exprimat valoric, care a pătruns în doctrina și practica managerială ca instrument de previziune a veniturilor și de delimitare a cheltuielilor care urmează a fi acoperite din veniturile previzionate. Prin normele metodologice de elaborare a bugetului de venituri și cheltuieli se prevede obligativitatea întocmirii acestuia de către regiile autonome, societățile naționale, companiile naționale cu capital de stat, instituțiile naționale de cercetare-dezvoltare, precum și toți agenții economici cu capital privat, având drept scop ținerea sub control a activității agenților economici prin intermediul programării și urmării cheltuielilor ce pot fi acoperite din venituri sau din alte surse, punând în evidență posibilitatea de finanțare a cheltuielilor diferitelor structuri organizatorice, precum și a unității patrimoniale în ansamblul său.

***

Migrația în Europa

CSABA PAJZOS

Migrația forței de muncă este una dintre cele mai frecvent analizate teme în literatura economică actuală. Lucrarea de față prezintă evoluția migrației forței de muncă în țările Uniunii Europene.

Migrația reprezintă o parte importantă în compoziția demografică a populației în unele țări ca Italia sau Spania. În alte țări ca Germania, migrația este soluția pentru a menține structura demografică a populației.

Pe lângă tendințele analizate lucrarea prezintă politica Uniunii Europene pentru controlarea și stabilizarea migrației forței de muncă. Prin analiza migrației în Irlanda și Germania încercăm să prezentăm câteva sugestii pentru politica privind migrația forței de muncă a României.

Învățământul superior în concepțiile adoptate la Bologna la Universitatea Creștină Partium din Oradea

GYÖRGY PÉTER - ANDRÁS PÉTER

Pe plan european are loc desfășurarea reformei învățământului superior, demarat de hotărârile adoptate la Bologna. Procesul este impus de transformările ce au loc în domeniul evoluției globale a economiei mondiale, cu repercusiuni asupra Europei.

Reforma învățământului superior în viziunea europeană se află în proces de dezvoltare și în România. Din structura piramidală bachelor, masterat și doctorat, deja s-a trecut în actualul an universitar la adaptarea primei trepte, adică la desfășurarea licențiatului pe trei ani.

La Universitate Creștină în limba maghiară de la Oradea, la Facultatea de Științe Aplicate și Arte funcționează un învățământ economic din anul 1995, iar în prezent dispunem de secțiile Management și economia Comerțului, turismului și serviciilor. În perioada 1995-2005 au absolvit 235 studenți de la aceste secții, promovând până în anul universitar 2004/2005 148 absolvenți examenul de stat, prin care am depășit criteriile necesare acreditării, restul se prezintă în anul în curs la acest examen. Începând din anul universitar 2005/2006 ne-am încadrat în structura licențiatului de trei ani, luând toate măsurile necesare în acest sens.

Pentru noul an universitar 2006/2007 am stabilit o cifră de școlarizare 75+75, adică 150 de studenți la cele două secții.

Pentru buna desfășurare a învățământului economic din universitatea noastră am elaborat un curriculum mobilizator de dezvoltare cu scopul transformării instituției noastre într-un centru al cunoașterii, necesar formării economiștilor bine pregătiți, capabili să facă față cu succes menirii pe care o au în societate.

***

Noutăți în legislația economică și financiară

CSABA PÁSZTOR

Noutățile economice și financiare publicate în edițiile 47/2005 – 235/2005 ale Monitorului Oficial cuprind următoarele teme:

1. impozitare, declarație pe venit global
  2. amortizarea mijloacelor fixe, estimare
  3. contracte de muncă, sume plătite pentru salarii
  4. taxă vamală, TVA, accize, spălare de bani, impozit pe profit
-

-
5. privatizare, reduceri/subvenții pentru întreprinderile mici și mijlocii, compensațiile bănești din agricultură, normele de pe bursa de valori
  6. auditare financiară, control contabil
  7. pensii, burse
  8. norme de contabilitate, funcționarea cooperativelor de credit
  9. solicitarea imobilelor și a terenurilor, obligațiile pompierilor, utilizarea casei fiscale
  10. călătorie în străinătate, numele de localități, protecția consumatorului, înregistrarea societăților comerciale.
-

CONTENTS

What will mean for Romania the Common Agricultural Politic of European Union?

MÁRIA VINCZE

The study deals with a comparison between the first effects of CAP and it's later reforms. The final conclusion is that, during the period 2005-2007, the application of CAP is different in current member states. This means that the influence (impact) area is much more complex than 50 years ago.

The EU doesn't have a common agricultural strategy, which means that Romania has the possibility to create his own strategy that is the best for achieving his needs and requirements.

All in all, the purpose of this study was to offer a resume about CAP, which must be implemented by all candidate states.

***

Marketing strategy of transporting goods with the perspective of Romania joining the European Union.

ILDIKÓ DÓCZI

On the market of goods transportation the competition is a really bitter one. Romanian waggoners have to compete with transporters from Bulgaria who have lower costs and with those from the European Union who have a better management and offer complete logistics services.

On the market of the European Union which we would like to join to we only have a chance to compete, if we make the quality of our services better. As a solution in the war of prices and dumping, transporters from the European Union have chosen to offer complete logistics solutions for their customers.

While looking for the solution I came up with the idea to write about quality management in the domain of transport and as a conclusion to outline a possible marketing strategy.

My goal was to put small and middle size companies in the middle of attention because they dominate the market from the point of view of their and to offer a possible solution, a possible marketing strategy which could help them syat in competition.

***

Income and spending budget

ENIKÓ TURZAI

In the economy of our country the income and spending budget represents the main programming tool of financial results as well as of necessary funds. With the help of this enterprises can obtain a prevision on the financial incomes and spendings in a certain period of time which is usually a year and is recouped into semesters. By all this they intend to achieve a financial balance of the enterprise.

The income and spending budget is an operational plan that is referred to as value and has penetrated in the management doctrine and in management as such too fulfilling the role of an instrument to preview income as well as to delimitate spendings which are to cover previewed income. According to the methodological norms of income and spending budget elaboration it is foreseen that the indent of the above mentioned is made compulsory by the independent regions, national corporations, national societies with state capital and national institutions of research and development as well as all the employees with private capitals. This aims directly at keeping under control the activity of the economical agents by means of programming and of keeping in constant view the spendings which can be covered by the incomes and from other sources. It also highlights the possibility to fund the spendings of the different organizational structures and of the patrimonial unit in its whole.

Migration in Europe

CSABA PAJZOS

The migration of work force is one of the most frequently analyzed issues in actual economical history. The study in case presents the evolution of work force migration in the countries of the European Union.

The migration represents an essential part in the demographic composition of the population in some countries such as Italy or Spain. In other countries like Germany migration is the solution to maintain the demographic structure of the population.

Besides the analyzed tendencies the study also presents the politics of the European Union to control and stabilize work force migration. By the analysis of migration in Ireland and Germany we try to present some suggestions for the politics regarding work force migration on Romania.

***

Higher education in the concepts adopted at Bologna at the Christian University from Partium in Oradea

GYÖRGY PÉTER - ANDRÁS PÉTER

The reform of higher education is a Europewide phenomenon and was started by the decisions adopted at Bologna. The process is imposed by the transformations which take place within the field of global evolution of the world economy and has repercussion over Europe.

The reform of higher education in the European vision is in process of evolution even in Romania. From the structure bachelor, master degree and doctorate the adaptation of the first step - that is the prolongation of the graduation to three years - has already been introduced with the beginning of the present university year. At the Christian University in Hungarian from Oradea at the Faculty of Applied Sciences and Arts this has been functioning in the economical education since 1995. In the present we boast with Management and Marketing, Tourism and Services as well. From 1995 to 2005 235 students have left school with these specializations. Up to the school year 2004 / 2005 148 students have passed state exams by which we got beyond the criteria necessary for the Faculty to be accredited. The rest of the students are preparing to take this exam this year. Starting with the school year 2005 / 2006 we succeeded to become part of the graduation structure that

---

lasts three years and we have taken all the necessary measures in this sense.

For the new school year 2006 / 2007 we have established a number of students 75 + 75, that is 150 students for the two specializations.

In order for the economical education from our university to function adequately we have elaborated a mobilizing curriculum of development with the aim to transform our institution into a circle of knowledge. This is necessary to build well prepared economists able to successfully face their calling within society.

***

Novelties of the field of economical & financial law

CSABA PÁSZTOR

In the editions 563/2004-1283/2004 ad 1/2005-46/2005 of the 1st part of the official gazette was published some economical and financial news. This contains the following topics:

1. tax payment, tax return
2. amortization of fixed asset, appraisal
3. pay contracts, sums for wages
4. customs, vat, tax for luxury, money laundry, profit tax
5. privatization, advantages/discounts for small and middle size companies, economical money leveling, stock market norms
6. financial auditing, examinations of record keeping
7. pensions, scholarship
8. record, keeping norms, functioning of credit co-operations
9. claim of estates and land, obligations of the fire department, cash register
10. travelling abroad, names of localities, protection of the customer entry of commercial companies.

Translated by Noémi Darvas

Cuprins

**Un ultim rămas bun de la dr. Kerekes Jenő,
fostul președinte de onoare a Asociației Economiştilor Maghiari din România . . . . I–VI**

MÁRIA VINCZE

Ce va însemna pentru România Politica Agricolă Comună a UE? 3

ILDIKÓ DÓCZI

Strategia de marketing a transporturilor rutiere de marfă
în perspectiva aderării României la Uniunea Europeană 10

ENIKÓ TURZAI

Bugetul de venituri și cheltuieli 23

CSABA PAJZOS

Migrația în Europa 32

GYÖRGY PÉTER – ANDRÁS PÉTER

Învățământul superior în concepțiile adoptate la Bologna
la Universitatea Creștină Partium din Oradea 39

CSABA PÁSZTOR

Noutăți în legislația economică și financiară 45

Rezumatul revistei în limba română și engleză 48

Contents

**A last farewell to Dr. Jenő Kerekes,
the former President of Honour of Hungarian Economists' Society from Romania . . . . .I–VI**

MÁRIA VINCZE

What will mean for Romania the Common Agricultural Politic of European Union? 3

ILDIKÓ DÓCZI

Marketing strategy of transporting goods with the perspective
of Romania joining the European Union 10

ENIKŐ TURZAI

Income and spending budget 23

CSABA PAJZOS

Migration in Europe 32

GYÖRGY PÉTER – ANDRÁS PÉTER

Higher education in the concepts adopted at Bologna
at the Christian University from Partium in Oradea 39

CSABA PÁSZTOR

Novelties of the field of economical & financial law 45

Content of the paper in Romanian and English 48